UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Quinta, an sit peccatu[m] iudici vel ministro reos occidere? Non: causa iustitie.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

reſuſcitati ſunt, ſed ſepulti.

Itē Aug. contra Creſconiū grammati. lib. j.

¶ Que veritati ɔtraria ſunt, chriſtiani pſequi debent.

Quiſquis[a] chriſtian⁹ iniquū non pſequit, Chriſti eſt inimicus[b]. verū dicis ſi non hoc in illo perſequit quod Chriſto eſt inimicum. neqꝫ ei̅ domin⁹ in ſeruo, pater in filio, maritus in coniuge (cum ſint vtriqꝫ chriſtiani) non debēt pſequi niſi vitia chriſtiane contraria veritati. An vero ſi non perſequant, non rei negligētie merito tenebunt?

Itē Aug. ad Macedonium.

¶ Quēadmodū homo dꝫ diligere, primū ſicut ſeipſum.

Debet homo diligere primū ſuū ſicut ſeipſum vt quē potuerit hominē[c] beneficētia, ɔſolatione, vel informatione doctrine vel diſcipline coercione adducat ad colendum deum.

Item Auguſtin⁹ ad Donatū preſbyterum. De eodem.

Mali ſunt phibēdi a malo, ⁊ cogēdi ad bonum.

Ex his oibus colligit q vindicta eſt inferenda non amore ipſius vindicte, ſed zelo iuſtitie: nō vt odiū exerceatur, ſed vt prauitas corrigatur. Sed cum vindicta aliquādo inferatur dānis rerū, aliquando flagellis, aliquādo etiam morte: querit an ſit pctm̄ iudici vel miniſtro reos morti tradere?

¶ Queſtio.v.

Quod autem[d] nulli liceat aliquē occidere illo ꝑcepto pbat quo dn̄s in lege homicidium prohibuit, dicēs: Non occides. Itē in euangelio: Ois qui acceperit gladiū, gladio peribit.

Item Auguſti. ad Marcellianum comitē de donatiſtis captis.

¶ Mali nō ſunt interficiendi, ſed flagellis emendandi.

Circuncelliones illos clericos partis donati quos de hyponēſi ciuitate ad iudicium pro factis eorum publice diſcipline cauſa deduxerat, a tua nobilitate comperi auditos, ⁊ plurimos eorum de homicidio quod in Reſtitutum[e] preſbyterum catholicum commiſerunt, et de cede Innocentij alterius catholici preſbyteri, atqꝫ de oculo ei⁹ effoſſo, ⁊ de digito ꝑciſo fuiſſe

---

Quiſquis. ¶ Caſus. Creſconius grammaticus dicebat q inimicus dei erat qui chriſtianum perſequebatur. Sed Auguſti. reſpondet hoc eſſe verum ſi ex odio perſequebatur. ſed ſi perſequebatur ex charitate vitia que ſunt in chriſtiano, dei eſt amicus. quod probat tribus exēplis, ſcz dn̄i, et patris, et mariti. Et nota q a principio cap. viqꝫ ibi: verum. ſunt verba Creſconij: poſtea vero ſequūtur verba Auguſt. que interrogatiue leguntur.

a ¶ Quiſqꝫ. verba Creſconij.

b ¶ Inimicus. ſ. lxxxvj. diſt. odio. ſ. e. q. duo iſta.

c ¶ Debet. ¶ Hominē. arg. q cū pecunia poſſumus aliquos allicere ad fidem: vt. j. e. qō. vij. qō autē. et. ſ. xlv. diſtin. qui ſyncera. ſub tali enim conditione poſſum⁹ aliquā ducere in vxorē, vt fiat chriſtiana. xxviij. qōe. j. caue. ⁊ ca. nō oportz. ⁊ poſſum⁹ eos grauioribus penſionibus onerare vt conuertātur. j. e. q. vj. iam vero. qō ſatis admitti poteſt. ⁊ ſic in talibus ſpiritualibus licite fit pactio vbi agitur de conuerſione alicuius ad fidem. et ſic nō obſtat. j. q. ij. q̄ꝫ pio. Jo.

Pactio qñqꝫ licite fit i ſpūalibus.

Mali. ¶ Ex his oibus ¶ Caſus. Cōcludit Gratia. ex ſupradictis q vindicta eſt inferenda zelo iuſtitie, ⁊ non amore vindicte. ſ. non vt odium exerceatur, ſed vt prauitas corrigatur. ſed cum vindicta quandoqꝫ inferatur damnis rerum, quādoqꝫ flagellis, et quandoqꝫ ipſa morte: querit an peccet iudex vel miniſter reos occidendo.

Quod autē. ¶ Hec queſtio diuidit in. vij. partes. In prima intēdit pbare p ſex autho. q eccleſia p eis dꝫ intercedere. Scḋa ibi: Hinc apparet. Tertia ibi: Seipſum. Quarta ibi: Miles. Quīta ibi: Ipſis autē. Sexta ibi: Preterea. Septima ibi: Nō ſolū. Jo. de fan.

¶ Caſus. Hic intitulatur quinta queſtio qua queritur an peccet iudex vel miniſter occidendo reos? Et reſpondet q non: vt. j. e. miles. ⁊ ca. cum miniſter. dummodo faciat hoc amore iuſtitie: vt. ſ. q. proxi. ea vindicta. ⁊ quandoqꝫ q̄ non eſt iudex, ſine peccato poteſt alium occidere, ſcz ſi ſe defendendo occidat: vt. j. eo. cum homo. et. ſ. diſt. quia te obnoxium. Similiter publicum latronem vel nocturnum depopulatorem agrorum poteſt occidere: vt C. quando liceat vnicuiqꝫ ſine iudice ſe vindicare. l. vna. Et procedit hoc ordine Gratianus. Primo probat q mali non ſunt interficiendi, vſqꝫ ad. ſ. hinc apparet. Exinde probat q poſſunt interfici, vſqꝫ ad. ſ. ſi ergo. ⁊ tādē dat ſolutionē.

d ¶ Quod autē. Nulli licet occidere niſi habeat poteſtatē gladij: nec tunc licet niſi cum hoc facit amore iuſtitie: vt. ſ. q. proxi. ea vindicta. et. j. eo. miles. Item ſi ſpes eſt correctionis, non debet occidere. ſed ſi nō eſt ſpes correctionis, poteſt occidere, vel reddere eum inutilem ad malefaciendum: vt. ſ. q. pri. eſt iniuſta. j. e. c. rex debet. ſi autem paratꝰ ſit corrigi: nec occidi dꝫ, nec debilitari in membris: vt hic, ⁊. j. e. c. j. ij. et iij. et hec vera ſunt q iudex ſol⁹ poteſt occidere niſi ſint aliqui nocturni depopulatores agrorum: vel ſint latrones in publicis ſtratis, quos quilibet poteſt occidere: vt C. quādo licet vnicuiqꝫ ſine iudi. ſe ipſum vindi. l. j. et ſ. q. iij. fortitudo. vel niſi defendendo ſe occidat aliquem. extra de homi. cap. ij. circa finem. j. e. cum homo. h.

Occidere an ſit alicui pmiſſu.

Exo. xx. b. Mat. xxvj. e.

Circuncelliones. ¶ Caſus. Quidā heretici donatiſte interfecerunt quēdam preſbyterum catholicum nomine Reſtitutū. quēdā vero aliū preſbyterū ſcz innocentiū verberantes eius effoderūt oculū, ⁊ digitum preciderūt: ꝑpter que ſcelera cum ducti fuiſſent ad comitē Marcellianū: verberib⁹ fuſtigati, rei veritatē ſunt confeſſi. Sed q: Auguſt. timebat ne ꝑpter talia ſcelera interficerent, ideo rogat prefatū comitē vt eos nō interficiat: licet poſſet hoc ſub diſſimulatione tranſire, cū non fuerunt a clericis accuſati, ſed a notarijs quoꝝ intereſt, preſentare. vnde rogat eū vt in monaſteriū detrudātur, vel alicui tali deputent operi, vt eoꝝ audacia refrenet: ⁊ mala q̄ fecerūt, ſalutifere valeāt emēdare.

e ¶ Reſtitutum. Proprium nomen.

a ¶ Confeſſos. Coram laico. et ſic eſt contra. extra de iudi. at ſi clerici. in fine. ſed iſti propter hereſim ſunt facti de foro eius.
b ¶ Solicitudo. quia eos accuſauerat, † licet nō ex nomine: vnde timuit ꝙ eſſet reus mortis ipſorum: vt. ī. ea. vnum. in fine.

confeſſos[a] vnde mihi ſolicitudo[b] maxima incuſſa eſt ne forte ſublimitas tua cenſeat eos tanta legū ſeueritate eſſe plectendos vt qualia fecerūt, talia patiantur. Ideoqꝫ his lr̄is obteſtor fidē tuam quā habes in xp̄o, per ipſius dn̄i nr̄i miſericordiam, vt hoc nō facias[c]: nec oīno fieri ꝑmittas. Quis em̄ ab illoꝝ interitu[d] diſſimulare poſſumꝰ, qꝛ non accuſantibus noſtris, ſed illoꝝ[e] notarijs[f] ad quos tuende publice pacis vigilātia ꝑtinebat, preſentati videantur examini: nolumꝰ tn̄ paſſiones ſeruorum[g] dei quaſi in aliene partis ſupplicijs vīdicari: nō ꝙ ſceleſtis hoībus licentiā facinorū ꝓhibeamus auferri, ſed hoc magis ſufficere volumus, vt viui, ⁊ nulla[h] parte corporis trūcati, vel ab inquietudine inſana ad ſanitatis ociū legum coerctione dirigātur, vel a malignis operibus alicui vtili operi deputent̄. vocatur quidem et iſta dānatio[i]: ſed qs non intelligit magis bn̄ficium qꝫ ſupplicium nuncupandū, vbi nec ſeuiendi relaxatur audacia: nec penitendi ſalutaris medicina ſubtrahitur? Imple chriſtiane iudex pij patris officiū: ſic ſuccēſere[k] iniquitati memineris, vt nō in peccatoꝝ atrocitatibus exerceas vlciſcendi libidinem: ſed peccatorū vulneribus curandi adhibeas volūtatem. Noli perdere paternā diligētiā, quā in ipſa inquiſitione[l] ſeruaſti qn̄ tantorum ſcelerū confeſſionē non extento aculeo, ‡ nō ſulcātibus vngulis, non vrētibus flammis, ſed virgarū verberibus eruiſti: qui modus coerctionis et a magiſtris[m] artiū liberalium et ab ipſis parentibꝰ adhibet̄: et ſepe ī iudicijs ſolet ab ep̄is[n] adhiberi: Noli ergo atrocius vindicare qđ leuiꝰ inquirendi qꝫ puniēdi maior neceſſitas ē: ad hoc eī ⁊ mitiſſimi hoīes facinꝰ admiſſum diligenter atqꝫ inſtāter examinare debent, vt quibus parcant inueniant.

Idem Marcelliano.

¶ Preter ſupplicium mortis rei ſunt puniendi.

Pena[o] illorum qꝫuis de tantis ſceleribus cōfeſſorum rogo te vt preter ſupplicium mortis ſit, ⁊ propter conſcientiam noſtram, et propter catholicam manſuetudinem cōmendandā. Ipſe enim fructus ad nos peruenit confeſſionis illoꝝ: qꝛ inuenit catholica eccleſia vbi erga atrociſſimos inimicos ſeruet atqꝫ exhibeat lenitatē. in tanta quippe crudelitate quecūqꝫ p̄ter ſanguinē vindicta ꝓceſſerit, magna lenitas apparebit. Qđ et ſi modo quibuſdaꝫ veſtris illa atrocitate commotis videtur indignū, ⁊ quaſi diſſolutionis et negligētie ſimile: trāſactis[p] tamen motibus animoꝝ (q̇ recentioribus factis ſolēt turbulentius excitari) egregie luculenta bonitas apparebit.

Idem Donato.

¶ Mali prohibēdi ſunt a malo, et cogendi ad bonum.

Unum ſolū eſt qđ ī tua iuſtitia pertimeſcimꝰ: ne forte qm̄ quicquid mali cōtra chriſtianam ſocietatem ab hominibus impijs ingratiſqꝫ committitur, ꝓfecto grauius eſt: et atrocius, qꝫ ſi in alios cōmittatur: tu quoqꝫ ꝓ immanitate facinorum, ac nō potius

c ¶ Non facias. Arg. ꝙ in criminibus pōt iudex penam tēperare. Argu. contra. ij. q. iij. §. notandum.
d ¶ Interitu. argu. ꝙ iudex ſecularis poteſt corrigere clericos incorrigibiles: vt. ī. eod. ſi audierit. extra de ſent. excō. perpendimus.
e ¶ Sed illorum. Iudicum.
f ¶ Notarijs. id eſt officiarijs q̄ deferunt crimina iudicibꝰ: vt. iiij. q. iiij. §. aliquādo. ſicut teſtes ſynodales deferūt crimīa epiſcopis. xxxv. qō. vj. epiſcopus.
g ¶ Seruorum. id eſt quas patiuntur ſerui dei.
h ¶ Et nulla parte corporis truncati. ſ. q. proxi. eſt iniuſta. cōtra. ſed hic de corrigibilibus: ibi non.
i ¶ Dānatio. no. iudices poſſe remittere penam. ſic xxij. q. iiij. innocēs.
k ¶ Succēſere. i. iraſci.
l ¶ Inquiſitione. id eſt ꝑ inquiſitionem criminum.
m ¶ Et a magiſtris. magiſtri non incidunt in canonē verberando clericos cauſa diſcipline. ex̄ de ſen. excō. ſuper eo. dū tamē nō nimiū ſeuiāt in eos: vt. ff. ad legeꝫ aqui. preceptoris. quibꝰ aūt liceat alios caſtigare, habes. ſ. e. q. iiij. duo iſta. vij. qō. j. ſicut. datur autē iſta poteſtas patri in filium clericū quouſqꝫ ſacrū ordinē receperit: licet tamen ordo non liberet a patria poteſtate. vt. liiij. diſti. ſi ſeruus. ij. vnde maiorē ptātē hꝫ magiſter in diſcipulū, qꝫ pater in filiū: cū magr̄ adhuc poſt ordinē hꝫ eū in ptāte, ꝑ illā decre. ſuꝑ eo. ex̄. e. cum voluntate.
n ¶ Ab ep̄is. Non tn̄ manibꝰ ꝓprijs hoc facere pōt, vt lxxxvj. diſtin. non liceat. nec per laicuꝫ pōt hoc facere, ſed per clericū: vt ex̄ de ſen. excō. vniuerſitatis. Eſt ergo hic arg. ꝙ iudex eccleſiaſticus virgis poteſt punire, † et ꝙ clerici virgis poſſunt puniri: vt. v. qō. v. illi qui. ⁊. xlv. diſt. cū beatꝰ. Io.

Pena. ¶ Caſus. Quidaꝫ catholici ſcelerum atrocitate cōmoti iudicabant donatiſtas interficiendos q̄ homicidiū ⁊ cedē cōmiſerunt in reſtitutū ⁊ innocētium catholicos ſacerdotes. Sꝫ Auguſt. ſcribit comiti marcelliano, rogāſ eum vt non interficiat eos, tū ꝓpter conſcientiā ſuā, tū propter manſuetudinem eccleſie commendandā: ſed imponat eis aliam penā: que quātacūqꝫ fuerit mitiſſima reputabitur dūmodo pena ſanguinis non irrogetur.
o ¶ Pena. Hic dicitur ꝙ ꝓpter tria parcendū ſit iſtis: tum quia vidēt eccleſiā leſam habere cōſciētiam ſi ad denunciationē ſuam iſti occidantur. tū propter ſpē correctiōis. tū ꝓpter māſuetudinem eccleſie.
p ¶ Tranſactis. Arg. ꝙ executio ſētentie in cauſa ciuili vel criminali differenda eſt. xj. qōe iij. cū apō. Arg. cōtra. ij. q. j. ſicut.

Unum ſoluꝫ. ¶ Caſꝰ. Auguſti. rogat donatum ſuppliciter ſicut pōt ne q̄ſdā he-

‡ Hoc non habet ex textu, vnde dicebat §. ꝙ iſti accuſati ſūt a notarijs curie. ⁊ hoc denotatur ibi. ideoqꝫ ibi: qꝛ non accuſantibus noſtris ⁊c. Clerici incorrigibiles poſſunt a iudice ſeculari corrigi.

Magiſter et pater clericum verberantes non incidūt in canonē.

‡ Alias equuleo.

Ep̄us nec ꝑ ſe nec per laicum verberet clericos

‡ De hoc etiā not. ī. e. qō. vij. his a quibus in glo. virgis tamē ⁊c.

reticos captos occidat, quos occidi timebat: eo ꝙ grauius contra chriſtianos committitur ꝙ̄ contra alios: ſed alijs dignis ſupplicijs coerceantur, vt de ſuis peccatis valeant penitere. alioquin eccleſia operam non exhibebit vt tales heretici capiant: quo cōperto licentius cōtra eccleſiā iſultabūt.

a ¶ Per operam noſtrā. Id eſt per querelas noſtras ⁊ eſt hic argu. ꝙ ſi iudex ſuſpēdit aliquem ad querelaꝫ clerici, ꝙ clericus non poſſit ꝓmoueri: vt. ṡ. ca. proxi. et de peni. diſtin. j. periculoſe. ⁊ ex̄ de exceſſi. prela. ex literis. argu. cōtra. ṡ. q. iiij. maximianus. et. j. ca. non vos. et ff. de bo. lib. qui cū maior. §. j. ⁊ eſt expreſſū extra de homicid. poſtulaſti. c. tua.

b ¶ Occidi. Arg. eſt hic ꝯ Hug. qui dicit ꝙ clericus debeat poti⁹ ꝑmittere ſe occidi: ꝙ̄ ꝙ ipſe occidat: vt diſt. ṡ e. q. j. in prin.

† Intellige ergo cum Ber. cū hoc ca. qn̄ taleſcape re poſſumus: nō debem⁹ eos interficere: vt h̄ dr. et hoc no. illa lr̄a occidendos veſtris iudicijs iferam⁹ ſm L.

P Rodeſt ⁊c. ¶ Caſ⁹ Hoc ca. diuidit in duas partes. In prima commēdat Auguſtinus impatoreꝫ, eo ꝙ per ipſum eccleſia adiuuat. In ſecūda rogat eum ne malos morte puniat, ſed ad vitam reſeruet: vt deflere poſſint peccata que commiſerant. ſi vero aliter cum ſint incorrigibiles eos punire voluerit, officiū dilectionis cōtra eos exerceat ⁊ nō cupiditatem nocendi. et ad hoc eum multipliciter hortat. Secunda ibi: Nō vobis.

c ¶ Et nr̄a. Mutuum em̄ preſtant ſibi auxilium. j. ea. principes.

Rom. xiij. a.

d ¶ Corrigatur. q. d. ſiue per verba ſiue per pecuniā, ſiue alio modo, non refert. ſic. ṡ. ea. q̄. iiij. ca. vidicta. Jo.

pro conſideratione lenitatis chriſtiane cenſeas coercendū. quod per Jeſum Chriſtuꝫ ne facias obſecramus. Et paulo poſt. Ex occaſione terribiliuꝫ iudicum ⁊ legum ne eterni iudicij penas luant, corrigi eos cupimus, non necari nec diſciplinam circa eos negligi volumus, nec ſupplicijs quibus digni ſunt, coerceri. Sic ergo eorum peccata compeſce, vt ſint quos peniteat peccaſſe. Et paulo poſt. Proinde ſi occidēdos in his viros putatis, deterrebitis nos, ne per operaꝫ[a] noſtram iudiciuꝫ tale quidem perueniat, quo cōperto in noſtram perniciem licentiori audacia graſſabuntur, neceſſitate nobis impacta: vt etiam occidi[b] ab eis eligamus potius, ꝙ̄ eos occidendos veſtris iudicijs inferamus.

Idem Macedonio.

¶ Quies eccleſie, principum ſeueritate iuuatur.

PRodeſt ſeueritas vr̄a, cuius miniſterio quies adiuuatur et noſtra[c]. prodeſt interceſſio noſtra, cuius miniſterio ſeueritas temperatur ⁊ veſtra. ¶ Non vobis diſpliceat ꝙ rogamini a bonis: quia nec nobis diſplicet, ꝙ timemini a malis. Nam hominum iniquitatē etiam apoſtolus Paulus non tantum iudicio futuro, verūetiam de preſentibus veſtris ſecularibus poteſtatibus terruit: aſſerēs etiā ipſas ad diſpenſationem diuine prouidētie pertinere. Omnis (inquit) anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit ⁊c. Hec verba apoſtoli vtilitatem veſtre ſeueritatis oſtēdūt. Proinde ſicut dilectionē iuſſi ſunt terrentibus debere qui timēt, ita dilectionē iuſſi ſunt timentibus debere qui terrēt. Nihil cupiditate nocēdi fiat, ſed omnia conſulendi charitate: ⁊ nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidet vltio cognitoris, vt nec itercesſoris religio cōtēnatur: q2 ⁊ plectēdo ⁊ ignoſcēdo hoc ſolū bene agitur, vt vita hominum corrigatur[d]. Q2 ſi tanta eſt peruerſitas et impietas, vt corrigendis reis nec diſcipline nec venie remedia ſuffragēt, ab omni tamen intētione atqꝫ cōſciētia quā deus cernit, ſiue ſeueritate, ſiue lenitate, nō niſi officium dilectionis impleatur.

¶ Palea.

HOc tñ intelligendū eſt de illis quos preſentia ſupplicia in melius cōmutāt: non de illis qui obſtinati ſunt in malo: qui ſi ſemꝑ viuerent, ſemper peccarēt: quorū pena hic icipit, ⁊ in eternū durabit.

Item Hieronym⁹ in Naum prophetam.

¶ Impreſentiarum nonnulli puniuntur, ne in eternū flagellentur.

QUid ergo (ait) cōtra dominū cogitatis? ipe eſt qui creauit mundū, ⁊ conſummationē eius faciet. Q2 ſi vobis videtur crudelis ⁊ rigidus ⁊ cruētus ꝙ in diluuio genus deleuit humanū: ſuper Sodomam ⁊ Gomorram ignē ⁊ ſulphur pluit: Egyptios ſubmerſit fluctibus: iſraelitarū cadauera ꝓſtrauit in eremo: ſcitote eum ideo ad preſens reddidiſſe ſupplicia ne in eternū puniret[e]. Certe aut vera ſūt que prophete loquuntur aut falſa. Si vera ſunt que de ſeueri-

Quid ergo. ¶ Caſus. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte redarguit Hieroñ. quoſdam qui dicebant deum fuiſſe crudelem, rigidum, et cruentum: quia in diluuio genus deleuit humanū: ſodomam ⁊ gomorram ſubuertit: egyptios in fluctib⁹ ſubmerſit: iſraelitas i deſerto ꝓſtrauit. Et oſtendit ꝙ ideo deus hec fecit in vita p̄ſenti, ne in eternum punirent. qđ probat vno argumento cornuto, dicens: ea que ꝓphete dixerunt, aut vera ſūt aut falſa. Si vera ſunt, ergo in alia vita nō punientur: quia propheta dicit: Non iudicabit deus bis in idipſum. Si vo falſa ſunt, ergo ⁊ falſuꝫ eſt qđ dicitur: Nō conſurget duplex tribulatio: et deus que ſūt in lege ſcripta nō fecit. ⁊ ꝙ falſa ſunt dicere nephas eſt: ergo qui puniti ſunt, iteruꝫ nō punientur. In ſcđa parte q̄rebat a Hiero. ſi chriſtianus dep̄henſus in adulterio decollet aut poſtea punietur aut non? ſi punietur, ergo falſuꝫ eſt qđ dicitur: Nō iudicabit deus bis in idipſum. Si non puniet, optare debet adulter vt breui pena capitis euitet eternos cruciatus. Ad quod Hieronym⁹ reſpondet dicens ꝙ deus ſcit menſuras ſuppliciorum: ⁊ ſi quis in vita preſenti non eſt ſufficienter punitus, iterum punietur. alioquin nō debet iterum puniri: vt ille qui maledixerat iſraelite, q2 leuis culpa eius preſenti ſupplicio eſt cōpenſata. Ipſi dixerunt, ſcilꝫ prophete. Sequēs ca. patet.

Gen. vij. g. Gen. xix. c.

e ¶ Puniret. Ergo hoc de penitentibus tātum: vt. j.

de peniten. diſtinct. iij. §. authoritas. nam quotidam pe na incipit hic, ⁊ durat in infinitum: vt. j. de peniten. diſt. iij. ignis ſuccenſus eſt. ſicut econuerſo quandoqꝫ remunerat aliquos temporaliter, vt eos puniat eternaliter: vt. xxij. queſt. ij. ſi quelibet.

licet teneaẗ aliquos defendere, nō tamē teneẗ ꝑ eis bellum mouere: vt. C. de epiſ. audi. addictos ſupplicio. Jo.

¶ Hinc apparet. ¶ Hec eſt ſcḋa q̄ō in qua magiſter ꝓbare intēdit ꝙ iudices nō peccāt occidēdo ſm legē: ſʒ illi tantū peccāt q̄ ſine authoritate ⁊ ſine iuſſu diuino homině occidūt. ⁊ hoc ꝓbat per multos pa tres veteris teſtamēti. Jo. de fan.

Tēporaliť remunerant aliq̄s vt puniātur eternaliter.

a ¶ Falſum eſt. q. d. ex quo falſum dixerunt in vno, dicūt ergo et in alijs: et eſt hic arg. ꝙ inſtrumētum vel teſtamentum ✝ ſi eſt in vno falſum, ergo in oib⁹: vt. §. di. ix. ſi ad ſacras.

Naū j. c. ſm aliā literā.

b ¶ Nō preueniri. Tunc ſententia iudicis preueniretur, ſi quis hic plene punit⁹ eſſet, q̃ in futuro non puniretur.

al's teſtioniū.

c ¶ Judicij. id eſt Chriſti. ✝

✝ al's. ſ. terreni.

d ¶ In peccatorē. Non punitum hic ſufficienter.

e ¶ Exercende. in futuro.

f ¶ Iſraelitij. Id eſt deo iſraelitarū.

g ¶ Leuis. Ecce ꝙ leuē dicit culpā maledicere deo cū magis ſit maledicere deo q̄ꝫ principi. ſic. C. ſi quis impe. male. l. vnica.

h ¶ Reos. j. q̄ōe viij. ſi vobis.

i ¶ Defēdat. oēs fugientes ad eccleſiā tenetur defendere: vt. xvij. q. iiij. reū. et hoc verū eſt ſiue rei ſint ſiue nō niſi in caſibus. extra de immu. ec. inter. ⁊ ca. vlt. Sed illos q̄ non fugerint ad eccleſiam, qñqꝫ iuuabit, qñqꝫ non. ſi eñ eſt ſpes correctionis, dʒ eos iuuare: vt. §. q. pxi. eſt iniuſta. Item ſi iniuſte ſint condēnati aliqui: omnibus modis iuuabit eos. ſi autē iuſte: tūc temperate ⁊ nō importune iuuabit eos: ſed tantū intercedendo ꝓ eis, ne ex indiſcreta defenſione incidat eccleſia in malam opinionē: vt. xiiij. q. vlt. hi qui. ⁊. §. q. iij. non in ferēda. Et

Condēnati et iuſte et iniuſte ſunt ab eccleſia iuuādi.

tate eius videntur dicere, ipſi dixerunt: Non iudicabit deus bis in idipſum in tribulatione. Si autem falſa ſunt, et falſum eſt[a] hoc quod dicitur: Nō conſurget duplex tribulatio: falſa eſt ergo ⁊ crudelitas que in lege deſcripta eſt. Quod ſi verum eſt, et negare non poterunt, dicente propheta: Nō iudicabit deus bis in idipſum in tribulatione: ergo qui puniti ſunt, poſtea non punientur. Si autem illi poſtea punientur, ſcriptura mentitur: quod nephas eſt dicere. Receperūt ergo ⁊ qui in diluuio perierūt, ⁊ Sodomite, ⁊ Egyptij, ⁊ Iſraelite in ſolitudine, mala ſua in vita ſua. ¶ Querat hic aliquis ſi fidelis deprehenſus in adulterio, decolletur: quid de eo poſtea fiat? Aut enim punietur: et falſum eſt hoc quod dicitur: Non iudicabit de⁹ bis in idipſum in tribulatiōe. Aut non punietur: et optādum eſt adulteris vt impreſentiarum breui et cita pena cruciat⁹ fruſtrentur eternos. Ad quos reſpondebimus, deum vt ⁊ omnium rerum, ita ſuppliciorum quoqꝫ ſcire menſuras, et non preueniri[b] ſententia iudicis[c]: nec illi in peccatorem[d] exercen de[e] dehinc pene auferri poteſtatem, ⁊ magnum peccatum magnis diuturniſqꝫ elui cruciatibus. Si quis autem punitus ſit, vt ille in lege qui Iſraelitis[f] maledixerat, ⁊ qui in ſabbato ligna collegerat: tales poſtea non puniri, quia culpa leuis[g] preſenti ſupplicio ſeueritatis compenſata ſit.

Item Gregorius papa.

¶ Qui rei ſunt ſanguinis, ab eccleſia defendi debent.

Reos[h] ſanguinis defendat[i] eccleſia, ✝ ne effuſione ſanguinis particeps fiat.

Hinc apparet ꝙ mali flagellis ſunt coercendi, non membrorum truncatione vel tēporali morte plectēdi. Sed obijcitur illud q̄ḋ dñs ait ad Moyſen: Maleficos non patieris viuere. Item. Qui coierit cum iumento, morte moriaẗ. Adulterij etiam vel blaſphemie crimine notatus immiſericorditer lapidari iubeẗ. Itē Moyſes qui legem acceperat, cultores idoli morte puniuit. Samuel etiam Agag pinguiſſimum regem in fruſta conſcidit. Phinees quoqꝫ Judeum cum madianita coeuntem gladio transfixit: quod eſt ei reputatum ad iuſtitiam. Similiter nonnulli in veteri teſtamento inueniūtur malos trucidaſſe: nec tamen transgreſſores legis, ſed defenſores appellantur. Prohibetur ergo illo[k] precepto quiſqꝫ ſua authoritate in necem alicuius armari, non legis imperio reos morti tradere. qui enim publica poteſtate functus ipſius legis imperio malos perimit: nec illius precepti transgreſſor, nec a celeſti patria alienus habetur.

Unde Aug. ad publicolam.

¶ Ex officio non eſt peccatū hominem occidere.

De occidendis hoib⁹ ne ab eis quiſqꝫ occidaẗ, non mihi placet cōſiliū: niſi forte ſit miles[l], aut publica functione teneatur, vt nō pro ſe[m]

¶ Ca[ſus]. Hucuſqꝫ probatū eſt ꝙ mali non ſunt morte puniendi. Nunc cōtrarium probat ſex authoritatibus et exēplis. Poſtea ſoluit dicēs, ꝙ qui habet poteſtatem occidendi, licite occidere pōt malos: ſed authoritate ꝓpria hoc nō poteſt, quod ꝓbat ſequenti ca.

k ¶ Illo ꝑcepto. Non occides.

De occidēdis hoib⁹. ¶ Caſus. Publicola de duob⁹ queſiuit ab Aug. Primo vtrū quis iuſte poſſit interficere malos, ne ipſi alios occidāt. Et rñdet ꝙ nō, niſi ſit miles vel poteſtas qui faciat non pro ſe, ſed ꝓ vtilitate aliorū. Scḋo an ſit peccatum repellere malos obſtaculū interponēdo: et ſi aliquid contingat inde preter voluntatē noſtrā, an nobis imputetur? Et rñ. non eſſe peccatū: nec nobis imputari debet ſi aliquid inde ꝯtingat. et hoc probat. viij. exēplis. ſ. exemplo muli et bouis, equi et canis, pauli, et ferramentorū, arboris et feneſtre. Scḋa pars incipit ibi: qui vero repelluntur.

l ¶ Miles. ſub poteſtate aliqua ꝯſtitut⁹: vt. j. e. miles. niſi hoc fiat in iuſto bello: vt. j. ea. ſi homicidium. et in caſibus poſitis in ſumma huius queſtionis.

m ¶ Pro ſe. Sic ergo officiatus nō poteſt eſſe aduoca-

✝ Ex iſto tex. inferẗ ꝙ clericus pōt eſſe aduocat⁹ ꝓ accuſato de crimie: facit tex. i. l. addictos. cū ibi not. C. ḋ epiſco. et cleri.

Exo. xij. c.
Leui. xx. c.
Exo. xxxij.
j. Re. xv. g.
Nūe. xxv. d.

hoc faciat,ſed pro alijs,vel ꝓ ciuitate vbi etiam ipſe eſt:accepta legitima poteſtate,ſi ei⁹ congruit perſone [a]. Qui vero repelluntur aliquo terrore ne mala faciant,etiã ipſis fortaſſe aliquid preſtatur. hinc autẽ dictum eſt. Ne reſiſtamus malo:ne nos vindicta delectet,q̃ alieno malo animũ paſcit:non tamen vt correctionẽ hominũ negligam⁹. Unde [b] nec re⁹ eſt mortis aliene qui cum ſue poſſeſſioni muroꝝ ambitũ circunduxit aliquis ex ipſoꝝ vſu percuſſus interijt. Neqꝫ enim re⁹ eſt [c] chriſtianus ſi bos eius aliquẽ feriendo,vel equus calcẽ iaciendo aliquem occidat:aut ideo non deberent chriſtianoꝝ boues habere cornua,aut equus vngulas,aut dentes canes. An vero quoniã Paul⁹ [d] apoſtolus ſatiſegit vt in tribuni notitiã perferret inſidias ſibi eſſe a quibuſdam perditis p̄paratas,⁊ ob hoc deductores accepit armatos:ſi in illos ſcelerati homines incidiſſent,Paulus in effuſione ſanguinis eorum ſuũ crimẽ agnoſceret? Abſit vt ea que ꝓpter bonum [e] ac licitum facim⁹ aut habemus:ſi aliquid per hec preter noſtram voluntatem cuiqꝫ mali acciderit,nobis imputetur:alioquin nec ferramenta domeſtica aut agreſtia ſunt habenda,ne quis ex eis vel ſe vel alterum interimat:nec arbores plãtande,ne quis ſe inde ſuſpendat:nec feneſtra facienda,ne per hanc ſe quiſqꝫ precipitet.et quid plura commemorem,cum ea commemorando finire nõ poſſem? quid eſt in vſu hominum bono ac licito,vnde nõ poſſit [f] pernicies irrogari? Seipſum etiã perimere,nulla legis authoritate alicui permittitur.

Unde Auguſti.lib.j.de ciuitate dei.

¶ Qui deo authore bella geſſerunt,precepta non occidendi nequaqꝫ tranſgreſſi ſunt.

SI non licet priuata poteſtate alicui hominem occidere innocentẽ,cuius occidendi licentiam lex nulla cõcedit:profecto etiam qui ſeipſuz occidit,homicida eſt: ⁊ tanto [g] nocentior cum ſe occiderit,quanto innocentior in ea cauſa fuit,qua ſe occidendum putauit. Nam ſi Jude factũ merito deteſtamur,eũqꝫ veritas iudicat cũ laqueo ſe ſuſpendit,ſcelerate illius traditionis auxiſſe potius q̃ expiaſſe cõmiſſum,quiã de dei miſericordia deſperãdo exitiabil'r penitẽs,nullũ ſibi salubris penitẽtie locũ reliquit:quanto magis a ſua cede ſe abſtinere debet q̃ tali ſupplicio quod in ſe puniat non hꝫ? Judas enim cũ ſe occidit,ſceleratiſſimuz hominẽ occidit:⁊

tus in propria cauſa,⁊ ita officiũ ſuum eſt ei damnoſum. ſi.x.q.ij.hoc ius.ſicut nec in cauſa ſua poteſt quis eſſe iudex: vt.ꝫ.q.iiij.inter. Vel dic pro ſe.i.ꝓ priuato odio. Cõc. Joan. Quod primo dixit,falſum eſt:cum non inueniatur hoc ꝓhibitum,nec litera iſta contradicit. Bar.

a ¶ Perſone. hoc dicit ꝓpter epõs qui habent iuriſdictionem ſecularẽ,ſꝫ nõ poſſunt preſidere ne quis in cauſis ſanguinis: vt.xv.q.iiij.c.j.⁊.ij. ⁊.q.viij.his a quib⁹. hoc ⁊ ca.ſepe.

b ¶ Unde.q.d.cũ quis ex officio ſuo occidit aliquẽ,nõ eſt ei imputandum ſi ex officio tali ſequãtur homicidia. Ita continuantur ſequẽtia exẽpla. Vel ſic continua.ſi aliquis repellendo malos occidat aliquem,hoc non eſt ei imputandum.

c ¶ Reus eſt. Niſi equus ille fuerat calcitroſus,vel bos fuerat cornupeta. nam ſi talis nocuerit,bene tenetur dominus: vt.ff.ſi quadru.pau.fe.di.l.j.§.j.⁊.ij.et generaliter ſi habuerit tale animal quod cõſueuit nocere,vt vrſuz,leonẽ vel aprũ,ſiue ligatum,ſiue non:ſi occiſus fuerit liber homo,preſtabit.cc.ſolidos. ſed ſi aliter nocuerit,cõdemnabitur ſecundum arbitrium iudicis:ſed in ceteris reus condemnatur pena dupli: vt ff.de edil.edicto.hi enim.⁊.l.ſeq.

d ¶ Paulus. Ar. q non imputatur clerico qui ad defenſionẽ ſui iuris vocat milites,ſi aliquis occidatur.ſic.ꝫ.ea.q.iij.maximianus.

e ¶ Bonum.argu.q ſi aliquis dat operam rei licite,q nõ eſt ei imputandum ſi aliquid mali inde ſequatur: vt.l.diſtinct.ſepe.et cap.quia te.⁊ diſt.vj.teſtamentum. nam deus eſt inſpector cordis,et non operis: vt.xv.qõ.vj.ca.j. Item eſt hic argu.q non omnis qui occaſionem damni dat,damnum dediſſe videtur.⁊ hoc habes in brocardis.xxxj.q.ij.de neptis.⁊ diſt.l.ſepe.ff.ad legẽ aquil. qui occiderit §.pe.

f ¶ Non poſſit. Arg.q nõ ſemper prohibetur bonum propter malum quod ſequi poteſt. Arg.contra.xxij.q.j. in nouo,contra.xxj.diſt.deniqꝫ. Joan.

¶ Seipſum. Hec eſt tertia pars q̃onis in qua,ꝓbat magiſter per quatuor autho. q nullus occidat ſeipſum: quia in illo precepto,non occides,intelligitur,nec te nec aliũ: quia ordinata charitas a ſeipſo incipit. Jo.de fan.

¶ Caſus. Supra oſtenſum eſt an aliquis poteſt alium interficere poteſtate iuriſdictionis:nũc vero oſtenditur q ſeipſum nulli interficere permittitur,quod ꝓbatur per ſequentia ca.

SI non licet. ¶ Caſus. Hoc iij.ps ca.diuidit in duas partes. In prima parte queſitũ fuit ab Aug. vtrum liceat alicui iuſto in perſecutione ſeipſuz interficere ne ab alio interficiatur,vel vtrũ liceat ſeipſum interficere cauſa immortalitatis,id eſt glorie adipiſcende:vel cauſa cauẽdi,id eſt vitandi futura peccata: vel curandi criminis.i.remouendi? Et reſpondet q non: et hoc ꝓbat quatuor modis. Primo argumento a minori,quia non licet occidere aliũ innocentẽ: ergo multo minus ſeipſum. Secũdo,quia Judas fuit reprehẽſus,quia ſeipſum occidit:q̃uis ſcelerat⁹ fuiſſet.multo magis reprehẽdi debet qui ſe innocẽtem occidit. Tertio,quia in lege ꝓhibitũ eſt (vt ibi dictũ eſt) neminem occides. Quarto ꝓbat hac ratione,quia ſi cõtra ſe nemo falſum teſtimoniũ dicere dꝫ,ergo multo min⁹ cõtra ſe mortẽ inferre debet. Secundo queſitũ fuit an liceat alios interficere? Et rñdet q non,niſi vel lex vel deus iubeat occidi. ꝓpter quod Abrahã,Jepte,⁊ Sanſon excuſati fuerũt. Secunda pars incipit ibi: Sed his exceptis. Et quod dicitur ibi mortalitatis.i.glorie habende:quia credens ſe iuſtũ volens migrare ad gloriam,ſeipſum occidit.vel immortalitatis.i.inanis glorie,vt aliquid dicatur de ipſo q ſic videtur deſpicere mundum.

g ¶ Et tanto,i.magis peccat bonus aliquis ſe occiden=

Offm qñqꝫ eſt dãnoſũ.

Cõc. tex.i.l. q iuriſdictiõi. C.de iuriſ.om. iu.⁊.C. ne quis in ſua cau. ꝑ totũ.

Hoc etiã ſequitur L.iij.q.vij iudicet. xj.q.iij. quatuor. Alis abſurduz eſt aliquẽ alij et nõ ſibi ⁊c̃.C. de na.li. nup. ſꝫ Joã.de fan.⁊ h teneas quicquid .j. ſequitur.

Et ext. de iniur. ca.vl.et legi.et no.ext. de teſta. ſi q.⁊ no.i ꝓdi.ca. ſepe. Archi.

Cõc. l.ij.C. vt ne.p. ⁊.l.preſes.C.de ſer.⁊ aqua.

Mat. xvij.a.

tamen non ſolum Chriſti, verumetiam ſue mortis reus finiuit hanc vitā: quia licet propter ſcelus, alio tamen ſuo ſcelere mortuus eſt. cur autē homo qui nihil mali fecit ſibi malefaciat, ⁊ ſeipſum interficiendo hominem interficiat innocentem, ne alium patiatur nocentem: atq̃ in ſe perpetret peccatum proprium, ne in eo perpetretur alienum? Item in ſanctis canoniciſq̃ libris nobis nuſq̃ diuinitus preceptum permiſſumve reperiri poteſt vt vel ipſius adipiſcende immortalitatis, vel ipſius mali cauendi[a] curandive cauſa nobiſmetipſis necem inferamus. Nam prohibitos nos eſſe intelligendū eſt vbi lex ait: Non occides. preſertim quia non addidit, proximum tuum: ſicut falſum teſtimonium cum vetaret: falſum (inquit) teſtimonium non dices aduerſus proximum tuum. nec ideo tamen ſi aduerſus ſeipſū quiſq̃ falſum teſtimonium dixerit, ab hoc ſe putauerit crimine alienum: quoniam regulam diligendi proximum, a ſemetipſo[b] accepit: quoniam quidem ſcriptum eſt: Diliges proximum tuū ſicut teipſum. Porro ſi falſi teſtimonij, non minus reus eſt qui de ſeipſo falſum fatetur, q̃ ſi aduerſus proximum hoc faceret: cum in eo precepto quo falſum teſtimonium prohibetur, aduerſus proximum prohibeatur: poſſitq̃ non recte intelligentibus videri non eſſe prohibitum vt aduerſus ſeipſum quiſq̃ falſus teſtis exiſtat: quanto magis intelligendum eſt non licere homini ſeipſū occidere: cū in eo quod ſcriptum eſt, Non occides, nihil deinde addito: nec ipſe vtiq̃ cui precipitur, intelligatur exceptus[c].

Item: nō occides, nec te, nec alterum. Nec enim qui ſe occidit, aliud q̃ hominem occidit. Quaſdam vero exceptiones eadem ipſa diuina fecit authoritas vt nō liceat hominē occidi: ſed his exceptis q̄s deus occidi iubet: ſiue data lege, ſiue ad perſonam pro tempore expreſſa iuſſione. Nam qui occidit, ipſe miniſterium prebet iubēti, ſicut adminiculum gladius eſt vtēti: et ideo nequaq̃ contra hoc preceptū fecerunt quo dictum eſt, Non occides, q̄ deo authore bella geſſerūt: aut perſonam gerentes publice poteſtatis, ſecundum ius legis, hoc eſt iuſtiſſime rationis imperiū, ſceleratos morte punierunt. Et Abraham non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine: verumetiam laudatus Geñ.
eſt nomine pietatis ꝙ voluit filium nequaq̃ ſcelerate ſed obedienter occidere. xxij. b.
Et merito queritur vtrum pro iuſſu dei habēdum ſit ꝙ Jepte filiam que occurrit patri, occidit: cum id vouiſſet Judi. xi.f.
immolaturum quod ei victori redeunti de prelio primitus occurriſſet? Nec Sanſon aliter excuſatur ꝙ ſeipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, Judi. xvj. g.
niſi quia ſpiritus ſanctus latenter hoc iuſſerat, qui per illum miracula faciebat. His igitur exceptis quos vel lex iuſta gñaliter, vel ipſe fons iuſtitie deus ſpecialiter iubet occidi, quiſquis hominem vel ſeipſum vel quēlibet occiderit, homicidij crimine innectitur.

Item: hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere: velut fugiendo moleſtias temporales, ne incidat in perpetuas: neminem propter peccata aliena, ne hoc ipſo incipiat habere grauiſſimum peccatum proprium: neminem propter ſua peccata preterita, que magis in hac vita opus eſt vt poſſint penitendo ſanari: neminem velut deſiderio melioris vite, q̄ poſt mortem ſperatur: quia reum ſue mortis melior poſt mortem vita non ſuſcipit.

Idem contra Petilianum.

Nemini licet ſibi manus inijcere.

Tu dixiſti[b]: laqueo traditor perijt: laqueum talibus[c] dereliquit. hoc ad nos omnino nō pertinet: neq̃ enim veneramur nomine martyrum[f] eos qui ſibi collum ligauerunt.

Item Hiero. in Jona propheta.

De eodem.

do q̃ malus: quia malꝰ credit ſe mereri per hoc.

a Cauendi. id eſt quia cauere volumus ne aliquis nos ledat.

b Semetipſo. vnde quilibet primo ſibi faciat eleemoſynam: deinde proximo. de penit. diſtinc. iij. capi. qui vult. vnde poſſum mihi cōſulere cum damno alteriꝰ: vt ff. ad legem aquil. ſi quis fumo. argumentū contra. xxij. queſtio. ij. primum. et. xj. qōne. iij. ſi quis vero. — eleemoſinā ſibi pⁱmo deinde alijs facere debet.

c Exceptus. argu. ꝙ perſona ad quā loquimur, nō intelligitur, excepta in generali ſermone: vt. ff. de pignoribus. paulus. §. vlt. Item argumē. eo ipſo ꝙ quid non excipitur, intelligitur includi: vt. ſ. lv. diſtin. ſi euangelica. et extra de iure patro. ex literis. Item eſt hic argu. ꝙ id quod de vno dicitur, de omnibus alijs intelligendum eſt: vt. ij. qōe. j. multi. ⁊. ſ. diſtin. iiij. deniq̃. ⁊ diſtin. v. ad eius. Itē argu. ꝙ verbū indefinite prolatum generaliter intelligendū eſt: vt. xxxj. q. j. ꝙ ſi dormierit. — Exo. xx.c. Sic nec perſona loquens. xxij. di. deinde vbi de hoc. Mat. xxij. d. Verbū indefinite platum eſt gñalit intelligendum.

Tu dixiſti.

Caſus. Petilianus dicebat ꝙ iudas ⁊ alij ſimiles qui ſe pro peccato interimunt, debeāt martyres reputari: eo ꝙ puniant in ſe quod dolēt commiſiſſe. Et reſpondet Auguſtinꝰ hoc non eſſe verum quia non debent martyres reputari q̄ collū ſibi ligauerunt. ⁊ quod dicitur ibi, Abſq̃ eo incluſiue tenetur, id eſt nec in eo caſu.

d Tu dixiſti. Iſte dixit Judam martyrē eſſe, cum penitentia ſit vindicta puniens in ſe quod ſe commiſiſſe dolet: vt. j. de peni. diſtinct. iij. penitentia. vnde dicebat, licitum eſt cuilibet pro pctis ſuis ſe occidere.

e Talibꝰ. ſi ſūt verba Auguſtini, dic talibus, id eſt malis.

f Martyrum. ſ. j. q. j. vide. j. xxiij. queſtiōe. iij. quod autem.

a Non eſt. ¶ Abſq; eo. Dicūt quidam ꝙ vbi fides eccleſie et caſtitas corporis impugnatꝫ, licet alicui ſe occidere, vt hic innuitur: cum tamē Augu. dicat ꝙ ad quodcūq; malū quis cogatur, non poteſt ſe occidere: vt. ꝭ.e.q.iiij. diſplicet. melius poteſt legi hec dictio abſq; incluſiue. ¶ quaſi dicat nec in iſtis (in quibus magis videtur) licet alicui ſe occidere. ſic ponitur ibi: Pulchre ſūt gene tue, abſq; eo ꝙ intrinſecꝰ latet. ſic ponitur hec dictio abſq; incluſiue. xxx. v. qō. iij. progeniē. et. ff. de pignoratitia actione. l. j. xiij. q. ij. ebron.

Occidere ſeipſū nemini eſt permiſſum. ¶ Idem ꝫ textꝰ cū gloſ. l. meminiſſe. ff. de offic. procon. Bar. in l. pronꝰ ꝭ. ſempronio. ff. de lega. iij.

b ¶ Submittere, id eſt nō reſiſtere.

Placuit ⁊c. ¶ Caſꝰ. Queſitū fuit in concilio Bracharenſi vtrū commemoratio debeat fieri in altari pro his qui aliquo modo mortem ſibi inferūt, vꝉ qui pro ſuis ſceleribus interficiuntꝫ: vel vtrū eorꝫ cadauera ſint ſepelienda cū pſalmis? Et reſpōdet ꝙ non.

c ¶ Voluntarie. Secus ſi per furorem: tunc nō imputaretur: vt. xv. q. j. ſi quis inſaniens, ⁊ cap. illa.

iiij. ps. d ¶ Cōmemoratio. ſed nōne cū illi cōicauimꝰ viuo, ergo illi mortuo cōicabimus: vt. xxiij. qōne. ij. ſane? Sed illud intelligas de cōione ſacramētorum, que datur in fine. Sed hec ſolutio nō eſt ſufficiēs: nā ſi qs mortuꝰ eſt ſine ſacramentis illis, ⁊ ſine penitētia (ſi tñ fuit honeſta cā mortis) bene admittiꝫ ad oratiōes ecclie, ſiꝉe eꝫ de ſepul. ex parte.

Mortuus etiā ſine penitētia admittitur ad eccleſie oꝛones

Non eſt noſtrū mortez arripere, ſed illataz ab aliis libenter accipere. vñ ⁊ in pſecutionibꝰ nō licet mihi ꝓpria perire manu, abſq; eo[a] vbi caſtitas periclitatꝫ: ſed pcutienti colla ſubmittere[b].

Itē ex cōcilio Bracharēſi.

¶ Nulla fiat oratio ꝓ his qui ſeipſos interficiunt.

Placuit vt hi q̄ ſibiipſis voluntarie[c] aut ꝑ ferrū, aut per venenū, aut per precipitium, aut per ſuſpendiū, vel quolibet modo inferūt mortē, nulla prorſus pro illis in oblatione cōmemoratio[d] fiat: neq; cum pſalmis ad ſepulturam[e] eorum cadauera deducātur. multi enim ſibi hoc per ignorantiam vſurpāt. Similiter et de his placuit fieri qui ꝓ ſuis ſceleribus[f] moriuntur, impenitentes ſubaudiatur.

Idem in eodem libro. j.

¶ Non eſt reus homicidii miles qui poteſtati obediens hominem occidit.

Miles cū obediēs poteſtati ſub qua legitime cōſtitutus eſt hoiem occidit, nulla ciuitatꝫ ſue lege reus eſt homicidii: immo niſi fecerit, reus eſt imperii[g] deſerti atq; contempti. quod ſi ſua ſponte atq; authoritate feciſſet, in crimen effuſi humani ſanguinis incidiſſet. Itaq; vnde punitꝫ ſi fecerit iniuſſus, inde punietur ſi non fecerit iuſſus.

Idem in q̄ſtionibus Exodi.

¶ Homicida eſt q̄ ſpōte occidit q̄s iudex iubet occidi.

Cum miniſter iudicis occidit eum quem iudex iuſſit occidi: pfecto ſi id ſponte[h] facit, homicida eſt: etiam ſi eum occidat quem ſcit a iudice debuiſſe occidi. Idem.

¶ Sicut iure laudatꝫ obedientia, ita reprehenditur qui ſibi non conceſſa vſurpāt.

Lex eterna ita medio q̄dam loco poſuit aliqua vt in eis vſurpādis merito reprehendatur audacia: in exequendis iure laudetꝫ obedientia. Abraham ſi ſpontaneus[i] in occidendo filio motus fuiſſet, execrabilis haberetꝫ: at iubenti deo obſecundans famulatus eſt. Idem in queſtio. ſuper Mattheum.

¶ Bono animo officia vindicte poſſunt impleri.

Officia vindicte[k] poſſūt implere boni bono aio: quomodo iudex[l], ⁊ quō lex[m].

Idem ad Macedo.

¶ Non eſt iniquus ſed humanus qui crimē perſequitur vt hominem liberet.

Non eſt iniq̄tatis, ſꝫ potius humanitatis ſocietate deuictus qui ꝓpterea criminis[n] eſt pſecutor, vt ſit hominis liberator. Idem.

¶ Quare ſint inſtituta regia poteſtas, et legalia tormenta.

Non fruſtra[o] ſunt inſtituta ptās regis, et cognitoris ius: vngule carnificis: arma militꝫ: diſciplina dominātis: ſeueritas etiam boni pr̄is: habent oia iſta modos[p], cauſas[q], ratiōes[r], vtilitates[ſ]. hec cū timentꝫ: ⁊ mali coercentur, et boni quieti inter malos

f ¶ Pro ſuis ſceleribꝰ. ſicut fures ⁊ latrones: vt eꝫ de fur. fures, niſi fuerint contriti: vt. xiij. q. ij. ca. vlt.

Miles. ¶ Hec eſt. iiij. pars. qō. in qua probat magr̄ ꝑ xj. authoritates ꝙ non peccāt iudices vel miniſtri ſi malos occidūt: ſi tñ nō aio vlciſcendi, ſed aio iudicādi faciūt. Jo. de fan.

¶ Caſꝰ. Queſitū fuit ab Aug. vtrū miles ſit reꝰ homicidii qui ſue ptāti obediēs hoiem interfecit? Et rñd. ꝙ nō. Si aūt ſpōte et ꝓpria authoritate hoc fecerit, reꝰ eſt homicidii.

g ¶ Imperii. ar. ꝙ rōne mādati excuſatꝫ aliqs etiā ſi cōtra cōſcientiā faciat: vt. ꝭ.e.q.j. qd culpatur. i ſi. eꝫ de offic. iudi. dele. paſtoralis. ꝭ. qr̄ vo.

Cum miſter h ¶ Spōte. Arg. ꝙ nō excuſatꝫ vxor q̄ reddit debitum illi quem ſcit cōſanguineū ſuū, de mādato ecclie. ſed diſtiguitur: vt eꝫ de ſen. excōi. inquiſitioni. et de reſti. ſpo. literas.

Lex eterna. i ¶ Si ſpontaneꝰ. ſi. xiiij. qō. v. dixit. Ad hoc facit xxij. q. ij. abrahā.

k Officia vindicte. i. vindicta ex officio.

l ¶ Quō iudex. in extraordiariis vbi non eſt ſtatuta pena criminis. ¶ Uel

m ¶ Lex. i. vbi eſt ſtatuta pena criminis ad vtrumq; eꝫ de off. ⁊ pote. iudi. dele. de cauſis. ver ſus finem. de offi. dele. ff. de iu. redd. l. j.

Non eſt ⁊c. n ¶ Criminis. ꝭ. xlv. diſtin. et qui emendat.

o Non fruſtra ꝭ. diſtic. iiij. facte ſunt.

p ¶ Modos. Ad qd fiāt: vt. ꝭ. q. iiij. qui peccat.

e ¶ Ad ſepulturam. Uidetur ergo ꝙ tales ſepelientur: vt hic, et. j. e. qō. viij. quicūq;. ſed ↄtrarium eſt verū. ⁊ intelligas illud de canina ſepultura. nam et cōtrito qñq; denegatꝫ eccl'iaſtica ſepultura: vt eꝫ de torneamentis, ca. j. ⁊ eꝫ de rap. ſuper eo.

Sepultura qñq; ↄtrito denegatur.

q ¶ Cauſas. Nam ſine cauſa nemo puniēdus eſt. xvj. q. vlti. inuentum.

r ¶ Rōnes. Nā ſm. ll. iudicandū eſt. iij. q. vij. iudicet.

ſ ¶ Utilitates. Nam hoc ſolum bene agitur, vt vita

hominum corrigatur: vt.§.e.prodeſt.Joan.
Cum homo.¶ Caſus. Macedonius de duob⁹ q̄ſiuit ab Augu. Primo vtrum ſit peccatum occidere hominem? Et rn̄.ꝙ q̄nq̧ eſt peccatum: vt ſi fiat ab inimico vel latrone.ꝛ q̄n̄doq̧ non: vt ſi fiat a iudice vel officiali vel milite. Secundo q̄ſiuit an q̄ preſtat alicui occaſionem mortis ſit homicida? Et rn̄d.ꝙ q̄nq̧ homicida eſt vt ↄtigit de eo q̄ fideiuſſorez decipit. et q̄nq̧ nō: ſicut cō tingit in puella a q̄ ſtuprum petitur: ꝛ i patre a q̄ timet filius verberari: ꝛ in eo pro quo quia liberatus eſt, alius ſe occidit. Secunda q̄ſtio incipit ibi: Et aliquando.

Furē nocturnum ſʒ nō diurnum lʒ occidere.

a ¶ Latro. Furē nocturnū licet occidere: ſed diurnum non, niſi telo ſe defendat: vt ex̄ de homi.ſi perfodiēs. ſi aūt fur nocturnus poterat deprehendi ſine leſiōe, tenetur ille qui eum occidit: vt.ff.de ſica. furem nocturnuʒ. Item latronē inſidiā.ē in itineribus licet cuilibet occidere: vt.C.quādo li. vni.ſine iudi.ſe vi. l.j.et.ij.
b ¶ Poti⁹.j.pri. q.vlt.qui alioꝝ.
b ¶ Poti⁹.ſic magis punitur conſulens q̄ faciens: † vt.j.pri.q.vlti.qui alioꝝ.et.lxxxvj.diſtin.tāta. Inq̄rēdū etiam eſt q̄s primo cauſam mali prebuerit: vt.C.ad.l. iul.de vi.pu.ſi q̄.ꝛ ff.ſi quadru.pau. feciſ.dic.l.j.§.cum arietes.
c ¶ Supplicium. ſed certe illud nullo iure † inuenitur ꝙ fideiuſſor poſſit occidi ſi non exhibet illū pro quo fideiuſſit: licet fideiuſſerit pro reo criminis.ſʒ ſi fideiuſſor ſine dolo reum criminis nō exhibet, pecuniariter punitur, ſed ſi dolo eum nō exhibet, punit arbitrio iudicis:

† Ar.l.j.§.ſi plures et ibi Bar.ff.de exer.ꝯ.ꝛ per Bal.in l.iij.C.de ſer.fugi.

† Unde de offi. dele. te cauſis ff.de re dd.l.j.

† Diui no ꝛ humano. Lau.

viuunt. Idem.

¶ Nonnunq̧ potius peccat, qui cauſam mortis prebet q̄ ille qui occidit.

Cum homo ab hoīe occiditur, multum diſtat vtrum fiat nocēdi cupiditate vel iniuſte aliquid auferendi: ſicut fit ab inimico, ſicut a latrone, an vlciſcēdi ꝛ obediendi ordine: ſicut a iudice, ſicut a carnifice: vel euadēdi vel ſubueniendi neceſſitate: ſicut interimitur latro [a] a viatore, hoſtis a milite. ¶ Et aliquando qui cauſa mortis fuit potius [b] in culpa eſt q̄ ille qui occidit: velut ſi quiſpiā decipiat fideiuſſorē ſuū: atq̧ ille pro iſto legitimū ſuppliciū [c] luat. nec tñ oīs q̄ cauſa aliene mortis eſt, reus eſt: veluti ſi ſtuprū q̄ſpiā petit, ſeſeq̧ ſi non īpetrauerit, interimat. Quid ſi fili⁹ timēs pr̄is pia verbera, p̄cipitio pereat? quid ſi alius hoīe liberato vel ne ali⁹ liberet̄ ſibiipſi mortē inferat? nunq̄d ꝓpter iſtas alienarū mortiū cās aut ſceleri cōſentiēdū eſt: aut vindicta peccati que non fit nocēdi ſed corrigendi ſtudio: aut etiā paterna verbera toleranda, aut opa mīe cohibēda ſunt? Hec cum accidūt, debemus eis humanū dolorem: et nō propter illa ne accidāt, recte factorum reprimamus voluntatem.

Item Iſidorus.

¶ Quod ſacerdotes efficere docēdo non valent, diſcipline terrore poteſtas extorqueat.

Principes [d] ſeculi nonnūq̧ intra eccl'iam poteſtatis adepte culmina tenēt vt p eandē poteſtatē diſciplinam eccleſiaſticam muniant. Ceterū intra eccleſiā [e] ptātes neceſſarie nō eſſent, niſi vt q̄d non preualent ſacerdotes efficere per doctrine ſermonem, ptās hoc impetret per diſcipline terrorē. ſepe per regnū terrenū celeſte regnū proficit: vt q̄ intra eccleſiā poſiti contra fidem et diſciplinā agūt, rigore principū cōterantur: ipſamq̧ diſciplinā quā vtilitas eccleſie exercere nō preualet [f] ceruicibus ſupboꝝ et ptās principalis īponat: et vt venerationez mereat̄, virtutē ptātis impertiatur. Cognoſcant principes ſeculi ſe deo debere eſſe reddituros rationē ꝓpter eccleſiaʒ quā a chriſto tuendā eſſe ſuſcipiūt. Nam ſiue augeatur pax et diſciplina eccl'ie per fideles principes, ſiue ſoluatur: ille ab eis rationē exigit qui eoꝝ poteſtati ſuā eccleſiā tradidit.

Item Leo papa.

¶ Et regia ptās ꝛ ſacerdotalis defendat authoritas q̄ ad diuinā confeſſionē pertinet.

Res aūt oēs aliter tute eſſe nō poſſunt niſi que ad diuinā cōfeſſionem [g] pertinent, et regia et ſacerdotalis defendat authoritas.

Item ex cōci. Turonēſi.iij.

¶ Sacerdotalis admonitio, quos corrigere non valet, ſecularis potentia corrigit.

Inceſtuoſi, parricide, homicide multi apud nos reperiuntur: ſed aliqui ex illis ſacerdotū nolunt admonitionib⁹ aurē accōmodare, volentes in priſtinis [h] perdurare criminibus: quos oportet p ſecularis potentie diſciplinam eccleſiaſticam muniant.

vt.ff.de exhi.re.l.ſi q̄s reū.ꝛ.C.ad turpil.l.ij.poti⁹ ergo reſpicitur hic factū vel conſuetudo alicuius loci q̄ ius.
Principes.¶ Caſus. Dicitur in hoc capi.ꝙ principes ſeculi ad hoc ſunt inſtituti vt eccleſiaſticam diſciplinam defendant: vt quos ſacerdotalis ſermo nō corrigit, coerceat ſecularis poteſtas. De quo ſi non fecerint pricipes, apud deum reddituri ſunt rationem.
d ¶ Principes. hec quatuor capi. ad hoc inducūtur vt principes eccleſias defendant, et reos non permittant viuere.
e ¶ Intra eccleſiam. Laici habēt iuriſdictionē multipliciter intra eccleſiā. Q̄nq̧ in pſonis ipſis cum ſint incorrigibiles: vt xxxiij.diſt.eos qui. et.j.e. de ligurib⁹. Itez q̄nq̧ propter ambitionē alicui⁹: vt.lxxix.diſti. ſi q̄s pecunia. Item cuʒ fidē volūt ſubuertere: vt di.viij.q̄ iure.ꝛ.§.e.c.j.ꝛ.xviij. diſtinct. nec licuit. Item cū falſarius eſt cleric⁹: vt ex̄ de cri.fal.ad falſariorum. Itē cū ꝛ ſchiſma faciūt clerici: ꝛ cū cōtēnūt excōicationem: vt.j.e.q. de ligurib⁹. Item ꝛ vbicunq̧ eccl'iaſtica poteſtas deficit: vt hic. Item et cum tributū petūt ab eccl'ia: vt.j.e.q. viij.conuenior.
f ¶ Nō p̄ualet.§. diſtin.xcvj.duo.§. diſtic.ix.quoniā.§. xj.q.j.iſtud.
Res autem.
g ¶ Cōfeſſionem.id eſt ad eccleſias chriſtum confitentes. †
Inceſtuoſi. ¶ Caſus. Dicitur in hoc capit.ꝙ mali qui per eccleſiā non poſſunt corrigi, volētes in ſuis criminib⁹ perdurare, coerceri debent per brachium ſeculare.
h ¶ In priſtinis.§.lxxxij.diſt.plurimos.Joan.

Laici q̄nq̧ in clericos habent iuriſdictionē.

† Ut in eis deū oram⁹ ꝛ confitemur.

Regum. ¶ Caſus. Dicit hiero. in hoc. c. q principes debēt defendere vi oppreſſos et peregrinos, viduas ⁊ pupillos. Et hoc probat authoritate hieremie que incipit ibi: Nolite o reges iuda Intulit. ſ. hieremias.
a ¶ Oppreſſos. hic videtur q ad iudiciū ſeculare ſpectet defendere oppreſſos et viduas et pupillos: vt. ī. e. adminiſtratores. ⁊ ꝫ. ea. qōe. iij. ab imperatoribus. et. C. qñ impa. inter pupil. et vid. l. vnica. Sed cōtra. ī. xxiij. qō. vlti. ſi qs de potentibus. lxxxij. diſtin. deſolatis. † et cap. j. et. ij. xij. q. ij. omis etas. Dic q ad vtrūqꝫ pertinet potius tñ ad eccleſiam. extra de foro compe. ex tenore.
† Alias incipit defenſionis. ⁊ eſt. ij. ca.
b ¶ In loco iſto. id eſt in eccl'ia. Jo.
¶ Ipſis aūt. ¶ hec eſt. v. ps. q. in qua magiſter pbat q fides debet ſeruari principib⁹. ⁊ hoc probat per duo. c. Jo. de fan.
¶ Caſus. Gra. dicit q principib⁹ exhibere debemus fidem ⁊ reuerentiā. De fide tractat in ca. ſi apud. de reuerentia in ca. dicat.
v. ps.
Si apō. ¶ Caſus. Oſtēdit hieroñ. hic q illi qui carnali dño in minimis fuerūt fideles maiora premia apud deū cōſequētur: qꝛ ſeruant doctrinā dñi q̄ ſue conditioni impoſita non denegant. Nec pōt eſſe fidelis i ſubſtātia dei, qui carnali dño fidem non exhiber.
c ¶ Conditioni. Not. q q̄libet debet facere que ſue conditioni conueniunt: vt. xciij. diſt. legimus. ⁊. vij. q. j. ſi qs epſ. et eſt hic argu. contra clericos quibus diſplicet cōditio ſua, qui comam volunt nutrire. extra de vita et hone. cleri. clericus.
Faciat q̄libet que ſue conueniūt cōditioni.
d ¶ Qui contradictor. ꝫ. xvij. q. vlti. ſi quis ſeruum.

plinam a tam praua conſuetudine coerceri, qui per ſalutifera ſacerdotum monita noluerunt reuerti. Item Hieronymus ſuper Hieremiam.

¶ Malos comprimere et bonos ſubleuare, regum officiū eſt.

Regū officiū eſt ꝓprium facere iudicium atqꝫ iuſtitiā: ⁊ liberare de manu calūniātiū vi oppreſſos[a] ⁊ peregrinos, pupilliſqꝫ et viduis q̄ facili⁹ opprimunẗ a potentib⁹ prebere auxiliū. et vt curā eis preceptorū dei maiorē inijceret, intulit. Nolite contriſtari vt nō ſolū eripiatis: ſed ne patiamini quidē vt vr̄a cōniuentia eueniat ab alijs contriſtari ⁊ ſanguinē innocētē nō effundatis in loco iſto[b] homicidas eñ ſacrilegos ⁊c. Et poſt pauca. Si inq̄t hoc feceritis o reges iuda, tenebitis priſtinam poteſtatē. Ipſis autē principibus ⁊ poteſtatib⁹ fidē et reuerentiā ſeruari oportet: quā qui non exhibuerit, apud deū premia inuenire non poterit. Unde idem Hieronymus.

¶ Eterna mercede fraudaẗ, qui fidem ⁊ reuerētiam poteſtatibus ſeruare contemnit.

Si apud carnales dños in minimis fideles fuerint, incipient eis apud deum premia maiora cōmitti. ornat autē doctrinā dñi q̄ ea que cōditioni[c] ſue apta ſunt, facit: et e diuerſo cōfundit eā qui non eſt ſubiectus in oib⁹: et cui cōditio ſua diſplicet: q̄ contradictor[d] atqꝫ fraudator in nullo fidē bonā oſtēdit. Quomodo[e] enim poteſt fidelis eſſe in ſubſtantia dei qui carnali dño fidem exhibere non potuit?

Item Ambroſius in libro primo de patriarchis.

¶ Militar' diſciplina regi omnia ſeruat.

Dicat aliquis, cum ipſe vicerit, quomodo dixit Abraham[f] ad regē Sodomoꝝ: Nihil ſumā abs te: cum preda vtiqꝫ in poteſtate victoris fuerit? Docet † militarem diſciplinam vt regi ſeruentur oia[g]. Sane his qui ſecum fuiſſent in adiumentū fortaſſe ſociati partē emolumēti tribuēdam aſſerit tanq̄ꝫ mercedē laboris. ideoqꝫ quoniā ſibi mercedē ab homine non queſiuit, a deo accepit: ſicut legim⁹ ſcriptum quia poſt hec verba factum eſt verbū dñi ad Abrahā in viſu dicēs: Noli timere abrahā, ego ꝓtegā te, et merces tua erit magna valde. Preterea ſicut principibus et poteſtatibus fidem ⁊ reuerentiam exhibere cogimur ita ſecularium dignitatum adminiſtratoribus, defendendarum eccleſiaꝝ neceſſitas incumbit. qđ ſi facere cōtēpſerint, a communione ſunt repellendi. Unde Joannes. viij.

¶ Querimonias eccleſiarū, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire.

Adminiſtratores plane ſecularium dignitatum, qui ad eccleſiaꝝ tuitionem pupillorum ac viduarum protectionem, rapaciumqꝫ refrenationem, conſtituti eſſe proculdubio debent: quotiēs ab epiſcopis et eccleſiaſticis viris conuenti fuerint, eorum

e ¶ Quomodo. arg. ꝫ. ij. q. vij. non poſſet.
Dicat. ¶ Caſus. Ambro. docet in hoc ca. q qui reuerentiam dño ſuo exhibet, a dño premium reportabit. Et hoc pbat exemplo Abrahe: qui quoniā exhibuit reuerētiā regi ſodomoꝝ cedendo ſibi predam quam ab inimicis receperat premium a domino meruit.
f ¶ Abrahā. cum reuerteretur de cede de quatuor regū.
g ¶ Oia. hec lr̄a videẗ ſibi ꝯdicere i eo qđ d̄r hic q regis ſint oia: ⁊ iā dixit q oia ſint victoris. et etiā in Geñ. dixit: non accipiam ex oib⁹ q̄ tua ſunt. Ad hoc dicas q abrahā non ſuberat † iſti regi, nec de regno ſuo erat: et iō p̄da erat in ſua poteſtate: alioquin ſi nō fuiſſet ſua, non potuiſſet ide dediſſe decimas melchiſedec. ſꝫ ſi ſub aliq̄ militeẗ, preda tota dñi eſt ſꝫ ip̄e teneẗ eq̄l'r diuidere ſm perſonaꝝ q̄litates vt. ꝫ. di. j. ius militare, ſicut decime danẗ ep̄o vt eas diuidat. xij. q. ij. conceſſo. qđ ḡ d̄r q de iure gētiū nr̄a fiūt q̄ capim⁹ in bello: vt. ff. de acq̄ren. re. do. naturale. §. vl. verꝫ eſt q capiētis eſt, ſꝫ tñ teneẗ dño dare vt diuidat ſꝫ merita hominum. Jo. de fan.
Geñ. xiiij. d.
† Als decet.
Preda publica eſt dñi ſub q̄ militaẗ.
Geñ. xv. a.
vj. ps.
¶ Preterea. ¶ hec eſt. vj. ps. q. in qua pbaẗ q principes teneñẗ eccleſiā defendere: al's excōicenẗ. Jo. de fan.
¶ Caſus. Supra oſtēſum eſt q principib⁹ et p̄tātibus fidē et reuerētiam exhibere debem⁹: nunc oſtēdit Gra. q viceuerſa principes eccleſiā defendere debent: alioquin a cōione ſunt repellendi.
Adminiſtratores. ¶ Caſus. Statuit Joan. in hoc ca. q principes ſeculi qui cōſtituti ſunt ad maloꝝ audaciā refrenādam, et

ad tuitionem viduarū ⁊ pupilloꝝ: quotiēs ſuper hoc admoniti fuerint ab epis, diligēter audire debēt: ⁊ q̄ corrigenda fuerint, corrigere. Si autē poſt ſecundam ⁊ tertiam admonitionē fuerint negligentes, vſq; ad dignā ſatiſfactionem debent a cōmunione repelli.

a ¶ Priuatos. videtur ergo ꝙ ipſo iure ſit excōicatus princeps q̄ non facit iuſtitiā clerico.

Non ſolum. Hec eſt. vij. pars qōnis in q̄ ꝓbat magiſter ꝙ mali ſunt puniēdi per iudices ⁊ ꝑ reges: et quandoq; occulto iudicio diuerſis modis: et tales vltores non peccant, dū tamē amore iuſtitie hoc faciant: ⁊ hoc ꝓbat ꝑ. xxiij. ca. Jo. de fan.

b ¶ Miniſtri. Simile. xv. queſtio. j. necis. | vij. ps. xxiij. q. j. audacter.

c ¶ Fortitudies. Jd eſt demones: et ita eſt bonum ꝙ demones ſunt: vt j. e. §. vlti. ſic bonū eſt ꝙ heretici ſunt: vt. j. proxi. q. vlti. c. vlti.

d Qui malos. ¶ Vaſa iterfectionis. i. poteſtatem.

e ¶ Miniſter. et tales qui mittunt ad puniendum malos, dicunt abeſſe cauſa reipublice: vt. ff. ex quib⁹ cau. ma. qui mittuntur. §. queſitum.

f Homicidas. Hic habes ꝙ homicide et ſacrilegi et venefici capite puniunt. de homicidis, patet: vt de peni. diſt. j. ſi quis cum telo. De veneficis ſimiliter p[atet]: vt. ff. ad legem cor. de ſica. l. iij. De pena ſacrilegoꝝ habes. xvij. q. iiij. per totū. ff. ad legem iuliā pecu. ſacrilegij. | Sacrilegi homicide et venefici capite puniunt.

querimonias attēti⁹ audiant: et ſm̄ ꝙ neceſſitas expetierit, abſq; negligentia examinent, et diligenti ſtudio corrigant. Q; ſi dei timorem pre oculis non habentes negligere poſt ſecundam et tertiā admonitionem inuēti fuerint, omni ſe nouerint cōmunione vſq; ad condignā ſatiſfactionē priuatos[a].

Item Hieronym⁹ ſuper Johelem.

¶ Non ſolum homines, ſed ⁊ cotrarie fortitudines ſunt vltrices ire dei.

Non ſolum hoīes miniſtri[b] ſunt et vltores ire dei his q̄ malum operant (vnde non ſine cauſa gladiū portant) ſed etiam contrarie fortitudines[c], que appellantur furor et ira dei.

Idem ſuper Eſaiam.

¶ Qui crudeles iugulat, non eſt talis qualis patientibus videtur.

Non eſt crudelis q̄ crudeles iugulat: ſ; crudelis ideo vocat, q; crudelis patientib⁹ eſſe videt. Nam latro ſuſpenſus patibulo, crudelem iudicem putat.

Idē ſuper Ezechielē lib. iiij.

¶ Miniſter eſt dei qui malos percutit in eo ꝙ mali ſunt.

Qui malos ꝑcutit in eo ꝙ mali ſunt, et h; vaſa interfectionis[d] vt occidat peſſimos, miniſter[e] eſt dei.

Idē ſup epl'am ad Gala. li. ij.

¶ Non ideo admittit iudex, q̄ homines vincit.

Iudex nō eſt author ſcelerꝫ homines vinciēdo.

Idem ſuper Hieremiam.

¶ Nō ſanguinē effundit q̄ homicidas ⁊ ſacrilegos punit.

Homicidas[f], ſacrilegos, ⁊ venenarios punire, nō eſt effuſio ſanguinis, ſed legum miniſterium.

Item Cyprianus.

¶ Principes populis parcere non debent.

Si audieris[g] in vna ex ciuitatib⁹ quas dñs deus tuus dabit tibi inhabitare illic dicētes, eam⁹ et ſeruiamus dijs alienis: quos deos nō nouiſti: interficiēs necabis[h] oēs[i] qui ſunt in ciuitate, cede gladij: ⁊ incendes ciuitatem igni, et erit ſine habitaculo in eternum non reedificabitur etiam nunc[k], vt auertat deus ab indignatione ire ſue: ⁊ dabit miſericordiam tibi, ⁊ miſerebitur tui: ⁊ multiplicabit te, ſi audieris vocem dñi dei tui, et obſeruaueris precepta eius. cuius[l] precepti ⁊ vigoris memor matathias[m] interfecit eum qui ad Aram ſacrificaturus acceſſerat. Q; ſi ante aduentū Chriſti circa deum colendum, ⁊ idola ſpernenda hec precepta ſeruata ſunt: quanto magis poſt aduentum Chriſti ſeruanda ſunt, quando ille veniens non tantū verbis nos hortatus ſit, ſed etiam factis?

Item Auguſtin⁹ cōtra Petilianum.

¶ Tribulationū flagellis aliquando perfidia caſtigatur.

Ad fidem nullus eſt cogēd⁹[n], vt dicit; ſ; ꝑ ſeueritatē imo ⁊ ꝑ miſericordiā

Si audieris. ¶ Caſus. Cyprianus fuit interrogatus an mali poſt aduentum dñi in hunc mundum morte ſunt puniendi? Et certe reſpondet ꝙ ſic: q; ſi ante aduentum Chriſti hoc fuit, vt probatur authoritate Deuteronomij, vt exemplo Mathatie: multo fortius poſt aduētum Chriſti hoc fieri debet. Authoritas durat a principio vſq; ibi: Cuius precepti. poſtea ſunt verba Cypriani.

g ¶ Si audieris. hec verba ſumpta ſunt de Deuterono. vſq; ad illū locū: cui⁹ ꝑcepti.

h ¶ Necabis. tu quicunq; ſis: et ſic quandoq; ille q̄ nō eſt iudex, pōt punire maleficos: vt. j. e. q. vlt. legi.

i ¶ Omnes qui. Si ergo aliqui heretici ſunt in vna ciuitate, tota ciuitas poteſt exuri: et ſic eccleſia vel ciuitas punitur ꝓ delicto pſonarū: vt. xxv. q. ij. ita nos. et. C. de ſacroſanc. ec. iubemus nullā. Ar. ȝ. xvj. qō. vj. ſi epm̄. Quid iuris ſit de hoc, notatur in illo brocardo: an delictū perſone ⁊c. Jtē habes hic ꝙ heretici occidi poſſunt: vt. ſ. ea. q. iiij. quādo. Jo. | Ciuitas pro delicto perſonarum puniri pōt Deut. xiij.

k ¶ Nunc. i. vſq; in futurū. † ſic. xj. q. iij. nolite.

l ¶ Cui⁹. hec ſunt verba Cypriani.

m ¶ Matathias. vt legitur in libro Machabeorum.

Ad fidem. ¶ Caſ⁹. Petilian⁹ conquerebat de ꝑncipib⁹ a q̄bus ipſe et alij heretici puniebantur. dicebat em̄ hoc fieri nō debere, ꝓpt duo: ſc; q; nullus eſt cogendus ad fidē: et q; boni mores non eligunt niſi libero arbitrio. Et rn̄det Aug. dicēs ꝙ ipſi nō cogunt vt benefaciant: ſed vt eoꝝ pfidia corrigat, et a malo abſtineant, et vt cogitent quare iſta patiantur: q; ſi patiunt propter iuſtitiā beati erunt: ⁊ qui eos perſequunt, mali ſunt. Si vero propter hereſim, infelices erūt, ⁊ in hoc ſeculo, ⁊ in futuro. Sed per ſeueritatem, verba ſunt Auguſtini.

n ¶ Cogendus. Sic. xl. diſt. de iudeis.

Aliter accipit lex hāc dictionē extūc. ff de cō. et demō. ſi is. nā ſi ita legatū eſt aliquid alicui ſi nō fecerit h° vſq; ad. v. annos: et extūc detur ei legatū ſi an̄ deceſſerit non debetur ei legatū. ſ; ar. de pe. diſt. j. ꝑdixerat. L.

a ¶ Integritate.i.ſecuritate.
b ¶ Prepoſtera.i.inordinata.
c ¶ Niſi cura.i.niſi delinquens primo inſtruatur ad bonum, vel niſi corripiens prebeat prius exemplum bone vite: vt.iij.q.vij.§.porro.

g ¶ Vel pecunie.⁊ ita puniri poſſunt heretici ab eccl'ia in reb⁹,in honore, vel exilio: vt.ſ.q.iiij.qñ.⁊ ca.non inuenit.⁊.ſ.e.de ligurib⁹.in fi.⁊.ſ.q.vij.ca.j.Sed ꝯtra:eccleſia nõ debet in delictis recipere penã pecuniariã: vt extra de pe.licet.ꝛ Rñ.ꝙ eccleſia poteſt infligere penã pecuniariã quando magis illa timet. † Vel dic ꝙ tunc põt infligere cũ hoc inuenit expreſſum.ex͂ de offi.deleg.de cauſis.

Timor tollit meritũ. — d ¶ Cogimini.q̃ eni ex timore bene facit, reputat non facere: vt extra de reg.iur.q̃ ex timore.⁊ qui cogit mutare locũ,non mutat locum,ſed mutatur: vt.vij.q̃.e.j.mutationes.nec p̄miũ aliquod debemus conſeq̃ ex hoc qd facimus inuiti: vt.xiij.q.ij.ꝗ prepoſterum. Unde ſi aliquis cogit adire hereditatẽ quã ex cauſa fideicommiſſi rogat⁹ eſt reſtituere nullum cõſequitur cõmoduz ex tali aditione, nec poteſt vti beneficio legis falcidie.ff.ad treb.cogi.§.metianus.

Mat.v. — e ¶ Niſi elegerit. Poteſt enim aliqs malefacere ꝓpter voluntatẽ coactã: vt.xv.q.j.ca.merito.ſ3 nõ poteſt benefacere † propter voluntatẽ coactã, vt hic dicitur.

† Scil3 meritorie, q2 penes volũtatẽ meritũ conſiſtit.ar.h.⁊.xv.q.j.non eſt.et xx.q.iij.pſens.ſ.ea.q.vj.§.vl.iuxta fi.

Si propterea. ¶ Caſ⁹. Heretici a principibus ſunt puniendi, eo ꝙ ſacramẽta Chriſti cõtaminant: qd ꝓbat exẽplo nabuchodonoſor,q̃ ſcelus ꝯmiſſum in ſanctum Danielẽ vindicauit.

Si vos cõtra. ¶ Caſ⁹. Aug. docet i hoc.c.ꝙ heretici impij ſunt et ſacrilegi, cum ſint a corpore eccleſie ſeparati,⁊ per ſcripturam canonicaz malefacere conuincant.illi vero q̃ pro ſuis ſceleribus eos puniũt ⁊ deterrẽt, boni ⁊ iuſti reputãt.

f ¶ Diffunditur. Licet eccleſia ſit vbiq3 diffuſa:tamen eadem in ſolidum vbiq3 eſt: vt.j.proxi.q.j.loquitur.

dei tribulationum flagellis ſolet perfidia caſtigari.nunquid quia mores optimi libertate volũtatis eliguntur,ideo mores peſſimi nõ legis integritate[a] puniunt.ꝛ ſed tñ vltrix male viuẽdi diſciplina prepoſtera[b] eſt,niſi cura[c] precedens bene viuẽdi doctrinã pretendat. ſic igit ꝙ aduerſus vos leges cõſtitute ſunt,non eis benefacere cogimini[d],ſed male facere ꝓhibemini. Nam benefacere nemo poteſt, niſi elegerit,[e] niſi amauerit: qd eſt in libera voluntate. Cum aliq̃d aduerſus vos leges conſtituunt,admoneri vos credite,vt cogitetis quare iſta patiamini. Si ꝓpter iuſtitiã,revera illi perſecutores veſtri ſunt. Beati autẽ vos q̃ perſecutionẽ paſſi eſtis ꝓpter iuſtitiã,q2 poſſidebitis regnũ celorum. Si autẽ ꝓpter iniq̃tatẽ ſchiſmatis veſtri:illi q̃dẽ correctores veſtri ſunt,vos autẽ ſicut ceteri diuerſoꝝ ſcelerũ rei q̃ penas legib⁹ pẽdẽt, profecto infelices ⁊ in hoc ⁊ in futuro ſeculo eritis.

Idem.

¶ Iniuria ſacramẽtoꝝ Chriſti,a regib⁹ eſt vindicanda.

Si ꝓpterea perſecutor non fuit nabuchodonoſor rex,q2 ſcel⁹ in ſanctũ Danielẽ cõmiſſum vindicauit iuſtiſſime,quomodo vindicãdũ eſt a regib⁹ ꝙ Chriſti ſacramenta exufflant:ſi ꝓphete mẽbra,q2 in periculũ miſſa ſunt,ſic vindicari meruerunt.ꝛ Idem.

¶ Diligẽtiſſimi rectores ſunt qui malos vt a malo fugiant, perſequuntur.

Si vos contra eccleſiam chriſti altaria erexiſſe,⁊ a chriſtiana vnitate (q̃ toto orbe diffunditur[f]) ſacrilego ſchiſmate ſeparatos eſſe,⁊ corpori Chriſti (qd eſt eccl'ia toto orbe diffuſa) rebaptizãdo ⁊ blaſphemãdo,⁊ quãtũ poteſtis aduerſarios oppugnãdo,ſancta ⁊ canonica ſcriptura cõuincit,vos impij atq3 ſacrilegi eſtis. Illi autẽ q̃ vos ꝓ tãto ſcelere tã leuiter dãnorũ admonitionib⁹, vel locoꝝ vel bonoꝝ,vel pecunie[g] priuatiõe deterrẽdos coercẽdoſq3 decernũt,vt cogitãtes quare iſta patiamini,ſacrilegiũ veſtrũ cognitũ fugiatis,⁊ ab eterna dãnatione liberemini: diligẽtiſſimi rectores,⁊ pijſſimi conſultores deputantur.

Idẽ ſuper epiſtolã Ioãnis.

¶ Non amatur ſeruus vel filius cum non corripitur.

Non putes te tunc amare ſeruũ tuum quando eum non cedis[h]: aut tunc amare filiũ tuũ quando ei non das diſciplinam: ‡ aut tunc amare vicinũ[i] tuũ quãdo eũ non corrigis.non eſt iſta charitas,ſed languor. ferueat charitas ad emendandũ ⁊ corrigendum.ſi ſunt boni mores, delectent. ſi autem mali,emendentur.

Idẽ in libro de ciuitate dei.

¶ Innocẽtis officiũ eſt nulli nocere,⁊ peccantẽ punire.

Non eſt innocẽtie[k] parcendo ſinere vt in malum grauius incidatur. pertinet ergo ad innocentie officium non ſolum nemini[l] malum inferre,verumetiam cohibere a peccato, vel punire peccatum: vt aut ipſe qui prius odio habetur, corrigatur

k ¶ Innocentie.i.boni viri.
l ¶ Nemini.ſi.xxij.q.vi.de forma.

Non putes. ¶ Caſ⁹. Hoc ca.tractat de trib⁹ generibus hoim.ſ. de ſeruis,filijs ⁊ vicinis: q̃ ſi ſunt mali, corrigi debent: nec diligunt niſi in eis vitia corrigant et emẽdent.ſi vero boni ſunt,de ipſis eſt gaudẽdum.

h ¶ Cũ nõ cedis. Qui alios poſſunt corrigere,habes.ſ. q.iiij.duo iſta.⁊.ſ.e.c.j.

i ¶ Vicinũ.Arg. eſt hic ꝓ h.qui dicit ꝙ illud preceptũ ſi peccauerit, ad oẽs ſpectet. Si tu intelligas iſtud de illis qui aliquã habẽt poteſtatẽ ſuper alios. Vel intelligitur de canonica denunciatione, ad quã quilibet tenetur: vt dixi.xxij.q.v.hoc videtur. Vel dic vt dixi.ſ.e.duo iſta.Io.

Non eſt. ¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ ad innocentem et ad bonũ virum non pertinet malitie parcere vt in malum grauius incidat: ſed pertinet ad innocentem non ſolum nemini malum inferre,verumetiam alios a peccato cohibere, et peccatum punire: vt ipſi corrigantur qui ꝓpter peccatũ non diligunt, vt alij propter hoc terreant. Sequẽs ca.planum eſt,et p ſe patet.

Heretici vario mõ puniri ab eccleſia puniri.

† Ad hoc facit qd le.⁊ no.ſ.e.q.iiij.ca.dicta.⁊ de hoc plene no.Io.in ſum.d.of.ar.§.pertinet.ibi videas.

Preceptũ,ſi peccauerit,an ad oẽs pertineat.

‡ Adde q̃ñ quis dicatur aliquẽ amare ⁊ q̃ñ nõ.no.glo.in.l.affectiõis ff.d donã.⁊.i.l.tutore.ff.de neg.geſ.

experimēto[a]: aut alij terreantur exemplo.

Idem ad Lotharium.

¶ Non eſt miſericors qui vitijs nutriendis parcit.

Qui vitijs nutriēdis parcit et fauet ne cōtriſtet peccantium voluntatem, non tam eſt miſericors q̄ꝫ qui non vult cultruꝫ rapere[b] puero ne audiat plorantem, et nō timet ne vulneratum doleat vel extinctum. Item Auguſt. ſuper epiſtolam ad Romanos.

¶ Enormia flagitia per ſeculi iudices corripiantur.

Sunt q̄dam enormia flagitia q̄ potius per mundi iudices q̄ꝫ per antiſtites et rectores eccleſiarū vindicantur: ſicut eſt cum quis interficit pontificem[c] apoſtolicum, epiſcopum, preſbyterum ſiue diaconum. huiuſmodi reos reges et principes mūdi dānāt. ergo non ſine cauſa gladium portāt qui talia ſcelera dijudicant. ſunt eñ maxime cōſtituti propter homicidas, raptores: vt ⁊ illos damnēt, ⁊ alios ſuo timore compeſcant. Item Cyprianus in nono genere abuſionis.

¶ Furta ⁊ crimina a rege ſūt cohibenda.

Rex debet furta cohibere, adulteria[d] punire, impios de terra perdere: parricidas[e] et periuros[f] nō ſinere viuere: filios ſuos non ſinere impie agere. Item Augu. de libero arbitrio libro .j.

¶ Nō peccat qui ex officio nocentem interficit.

Si homicidium eſt hominem occidere: poteſt tñ aliquādo occidere ſine peccato. Nam ⁊ miles[g] hoſtem: ⁊ iudex vel miniſter eius nocentem: et cui forte inuito[h] atq; imprudēti[i] telum de manu fugerit: non mihi videntur peccare cum hominem occidunt, ſed nec etiam homicide iſti appellari ſolent.

Idem in q̄ōnibus Leuitici.

Cum homo iuſte occidit, lex eum[k] occidit, non tu.

Item Pelagius papa.

¶ Nō qui ad bonum, ſed qui ad malum cogit, perſequitur.

Non vos hoīm vaniloquia[l] retardent dicentium quia pſecutionē eccleſia faciat dum vel ea que committuntur reprimit, vel aīaꝝ ſalutem requirit. errant hmōi rumoris fabulatores. Non perſequit̄ niſi qui ad malum[m] cogit. qui vero malū vel factum iam punit, vel ꝓhibet ne fiat: non perſequit̄ iſte, ſed diligit. Nam ſi (vt illi putant) nemo nec reprehendendus eſt a malo, nec retrahendus a malo ad bonū eſt, humanas ⁊ diuinas leges neceſſe eſt euacuari: que et malis penam et bonis premia iuſtitia ſuadente conſtituunt. malum autem ſchiſma eſſe, ⁊ per exteras[n] etiam poteſtates huiuſmodi opprimi debere hoīes, ⁊ canonice ſcripture authoritas, ⁊ paternaꝝ regulaꝝ nos ꝟitas docet. Quiſquis ergo ab apoſtolicis diuiſus eſt ſedibus in ſchiſmate[o] eum eſſe non dubiū eſt: ⁊ contra vniuerſalem eccleſiā altare conatur erigere. Sed quid de talibus inſertus in Calcedonenſi ſynodo canon conſtituat, gloria veſtra conſideret, vbi poſt alia ſic dicit: Qui a cōmunione ſeipſum ſuſpendit, ⁊ collectam facit, et altare conſtituit, et noluerit vocanti epō conſentire, et noluerit eidem

a ¶ Experimento. ſimile. ij. q. vij. quapropter.

b ¶ Qui vitijs nutriendis. ¶ Rapere. ſimile. xxxij. q. ij. ne quis. Joan.

Sunt quedam. ¶ Caſus. Oſtēdit Ambro. in hoc ca. q̄ꝫ committentes enormia delicta: vt interfectores pontificū, pbrōꝝ, et aliorū clericorū: potius ſunt puniēdi per reges ⁊ principes, q̄ꝫ per rectores eccl'iaꝝ. Sunt eñ principes cōſtituti ad puniēdum homicidas et raptores. Sequens cap. patet.

c ¶ Pontificē. penam taliuꝫ habes ſ. xvij. q. iiij. q̄ ſubdiaconum. xxv. q. vlt. ca. vlt.

d ¶ Ex. ¶ Adulteria. cōtra. j. xxxij. qō. ij. inter hec.

e ¶ Parricidas. penam parricidarū habes. ff. ad legem pōpe. de parrici. l. penul.

f ¶ Et periuros. Qđ hic dr̄ q̄ periurus punit̄ pena capitis intelligas de teſte q̄ fert falſum teſtimoniū ī cauſa criminali. talis eñ mortē meret̄. ff. de ſic. l. j. §. j. al's enim ſi ī ɔctib⁹ q̄s piur⁹ eſt, notatur infamia. C. de tranſac. ſi q̄s maior. al's ſolum deū hꝫ vltorē: vt. C. de reb. cre. l. ij. Uel ſi piur⁹ eſt, per pricipē fuſtib⁹ caſtigat̄. ff. de iure iurā. ſi duo. §. vlti. Aliā penaꝫ habes vj. q. j. quicūq;.

Si homicidiū eſt. ¶ Caſus. Docet hic Augu. q̄ licet ſit peccatū hoīeꝫ occidere, poteſt, tñ hoc q̄nq; accidere ſine peccato. qđ ꝓbat q̄tuor exemplis: vcꝫ militis, iudicis ⁊ miniſtri, et eius de manu cuius preter voluntatē ipſius telū effugerit. Iſti etiā homicide appellari non ſolent.

g ¶ Nam et miles. Tres caſus ponit hic: alij duo ſunt cum facit defendendo ſe: vel alij ſubueniendo: vt. ſ. eod. cum homo.

h ¶ Inuito. fortuitus enim caſus nō imputatur: vt ex̄ de homi. lator. dū tñ non preceſſerit culpa. l. diſt. ſepe.

i ¶ Imprudenti. nō videt̄ q̄ imprudentia excuſet eū: quia imperitia culpe annumerat̄. ff. de reg. iur. imperitia. Sed dic imprudenti. i. ignoranti.

k ¶ Lex eum occidit. ſic. xxxiij. qō. ij. quos deus. Jo.

Non vos ⁊c. ¶ Caſus. Pelagi⁹ p̄cepit cuidā principi vt hereticos pſequeret̄. qđ cū facere vellet heretici ei obijciebāt q̄ nulli eſt perſecutio faciēda. Uñ ſuper hoc conſuluit ipſum Pelagium: qui rñdet dicēs, nō appellari pſecutionē niſi cū q̄s cogit̄ ad malū. ſꝫ ſi quis malū punit vel ꝓhibet ne fiat, nō debet pſecutor appellari: q̄ꝫ diligit ⁊ benefacit. Et hoc probat duabus authoritatibus: ſcilꝫ Calcedoñ. cōcilij, ⁊ Augu. et vno exēplo. Authoritas Calcedoñ. concilij incipit ibi: Quia communione. Authoritas Augu. incipit ibi: Multa enim. Exēplū incipit ibi: Recolere enim.

l ¶ Vaniloquia. Uane voces popl'i non ſunt audiēde. ex̄ de elec. oſius. C. de pe. l. decurionū.

m ¶ Ad malum. Q̄nq; pſecutio largi⁹ ſumitur: vt. ſ. ea. q. iiij. ſi eccl'ia.

n ¶ Exteras. ſic. j. e. de liguribus. ⁊ di xi. ſ. e. principes.

o ¶ In ſchiſmate. Ergo ſchiſma eſt non habere caput Romanā eccleſiā: vt. xxiij. q. j. hec ē. et ca. quoniam vetus. Joan.

Periur⁹ q̄nq; punit̄ capite.

In h° caſu ꝓ motu iudicis punit̄. iiij. qōe iij. qui falſa.

et no. xxiij. q. v. hec imago, in fi. et ij. q. iij. in fi.

Excommunicādus quotiēs admoneri debet.

a ¶ Scdo. hic dr ꝙ bis debeat admoneri excōicādus, maxime hereticus. alibi dr ꝙ ſemel: vt.j.xxi.cauſa.qō.j. que domus. alibi ꝙ ſepiſſime.j.qō.vij. conuenientibus. quandoqȝ dicitur de trina admonitione: vt.ſ.e.adminiſtratores.j.proxi.cauſa.q.iij.de excōmunicatiōis. Quid iuris ſit dixi ſuper illo cap.q̄ domus.

b ¶ Orationem. id eſt ſupplicationem: quia ſine ſpe venie deponitur: vt ſtatim ſubiūgit xxj.diſt.intantum. Uel ideo dicit quia ſchiſmatico ſiue intruſo nulla datur audientia: vt.xxiij.diſt.in nomine.

c ¶ Recipere.xj. q.iij. ſi quis epiſcopus in conſilio.

d ¶ Inuitis. Supra.xlv.diſt.et qui emendat.

e ¶ Non perſequatur.eccl'ia, nec etiam vos per conſequēs qui authoritate eccleſie eos coercetis.

f ¶ Principem.ergo eccl'iaſtica perſona licite pōt petere vt mali detineā:tur ꝛ ducantur ad iudicium: vt.ſ.ea. vnum ſolum. et.j. ea.relegentes.

g ¶ Ordiabatur. j.xxiij.q.j.pudenda.

De liguribus ¶ Caſ⁹ Celebrato cōcilio apud Cōſtantinopolim epiſcopi Uenetie, Hiſtrie, et Ligurie noluerunt accipere ſtatuta illius cōcilij: et cum in contumacia perſtitiſſent, fuerunt ab eccleſia excommunicati et damnati: et cum adhuc exiſterent contumaces, mandauit Pelagi⁹ Narſe patritio vt ʒberet illos epiſcopos coercere: qd cum facere dubitaret, reſcribit ei Pelagius hortans eū vt ꝯprimere ꝛ coercere eos non dubitaret: quia ſi dubitabant de ſtatutis Conſtantinopolitani concilij, nuncios debuerūt dirigere ad ſedem apoſtolicam: qui de hoc poſſent accipere ꝛ reddere rationem. Non debet igitur dubitare tales opprimere: quia ſi aliqua perſona eccleſiaſtica maiori ſuo reſtiterit, excōicari debet et damnari. et ſi hoc contempſerit, ꝑ publicas debet opprimi poteſtates: qd dicit eſſe faciendum multis conſtitutionibus ꝛ exemplis.

h ¶ Ruſticitate. id eſt ſuperbia. † alibi ponit̄ pro ſimplicitate: vt.ij.qōe vij.ſancta.et ſic eſt argu.ꝙ quandoqȝ non ſit parcēdum ruſticitati.

† Ruſticitas dū: plicit̄ ſumit̄. † De q̄ dicitur, mihi nō prudentius ꝛc. vt.xiij. di.ipſa.

i ¶ Electis. Sed qualit̄ potuit hec cauſa per procuratorem agi, cum iſti de crimine conuenirentur? Sed dic ꝙ licite fuerit de crimine actum: nō tñ criminaliter vnde potuit procurator interuenire: vt ex̄ de accuſa.veniēs. et ca.ſuꝑ his.ꝛ.iij. q.vj.hec quippe.

k ¶ Per poteſtates.ſ.e.c.p̄ncipes.

Quali nos. ¶ Caſ⁹ Tracius ꝛ Maximilianus heretici erant et epi: qui vnitatē eccleſie conturbantes, res eccl'ie ſuis vſib⁹ applicabant: de quorū altero.ſ. maximiliano quidam īfatigabiliter Romam veniētes querelā depoſuerunt. quare Pelagius miſit ad loca illa duos iudices delegatos: ſcȝ Petrū et Proiectum: Ut ea que inuenerint cōtra canones a predictis epis cōmiſſa vel digna vltione cōpeſcāt: vel eoſdē epos romaȝ perducāt. quod qr forte per ſe facere nō poſſent, mādat Pelagius cuidam principi rogans eū vt prefatis nūcijs auxilium prebeat in omnibus.

acquieſcere, neqȝ obedire primo ꝛ ſecundo[a] vocanti: hunc oino dānari, nec vnqȝ vel orationem[b] mereri, nec recipere[c] eū poſſe honorē. ſi eñ ꝑmanſerit turbas faciens ꝛ ſeditiones eccleſie, per exteram poteſtatem tanqȝ ſeditioſum comprimi. Et btūs Aug. de talib⁹ dicit: Multa etiā cum inuitis[d] benigna quadā aſperitate plectendis agenda ſunt: quorum potius vtilitati cōſulendū eſt qȝ voluntati. Nā in corripiendo filiū quātūuis aſpere nūqȝ patern⁹ amor amittitur: fit tñ qd nollet vt doleat qui etiā inuitus videt̄ dolore ſanandus. Ecce videtis quemadmoduȝ tāti teſtimonio patris nō perſequatur[e] coercēdo talia, ſȝ diligat emēdando tales ſemper eccleſia. Facite ergo etiaȝ vos quod ſciētes intētionem chriſtianitatis veſtre frequenter hortamur, ꝛ date operā vt talia fieri vltra nō liceat: ſed etiā (qd vobis facillimum eſſe non dubito) hi qui talia preſumpſerunt, ad pijſſimū principē ſub digna cuſtodia dirigant̄. Recolere enim debet celſitudo veſtra q̄d per vos de⁹ fecerit tēpore illo quo Hiſtriam et Uenetias tyranno Totila poſſidēte, Frācis etiā cūcta vaſtātibus, nō ante tñ Mediolanēſem epm̄ fieri permiſiſtis, niſi ad clemētiſſimum principem[f] exinde retuliſſetis: et q̄d fieri debuiſſet, ei⁹ iterū ſcriptis recognouiſſetis: ꝛ iter vbiqȝ feruentes hoſtes, Rauennam tñ et is q̄ ordinabat̄[g], et is qui ordinādus erat, prouidētia culminis veſtri deducti ſunt.

Idem Narſe patricio.

¶ Schiſmaticos ꝛ hereticos ſeculi poteſtates coerceant.

De liguribus atqȝ veneticis ꝛ hiſtrijs epis q̄d dicam? quos idonea eſt excellentia vr̄a et ratione ꝛ poteſtate reprimere: et dimittitis eos in cōtēptū aplicaꝝ ſedium de ſua ruſticitate[h] gloriari: cuȝ ſi q̄d eos de iudicio vniuerſalis ſynodi, quod Conſtantinopoli per primam nuper elapſam indictionē actum eſt, forte mouebat: ad ſedem apoſtolicam (q̄uo ſemper factū eſt) electis[i] aliq̄bus de ſuis q̄ dare et accipere rationē poſſent, dirigere debuerunt: ꝛ non clauſis oculis corp⁹ chriſti dei noſtri, hoc eſt ſanctam eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare huiuſmodi homīes principali vel iudiciali authoritate comprimere: quia regule patruȝ hoc ſpāliter conſtituerūt, vt ſi qua eccleſiaſtici officij perſona cui ſubiect⁹ eſt reſtiterit, vel ſeorſum collegerit, aut aliud altare erexerit ſeu ſchiſma fecerit, iſte excōmunicetur ſeu dānetur. Qd ſi forte ꝛ hoc cōtēpſerit ꝛ permanſerit diuiſiones ꝛ ſchiſmata faciendo: per poteſtates[k] publicas opprimatur. Ecce de quo anim⁹ veſter forte timidus eſt ne perſequi videaris. De patrū vobis authoritate hec breuiter dirigenda curaui: cuȝ mille alia exempla et cōſtitutiones ſint quib⁹ euidenter agnoſcitur vt faciētes ſciſſuras in ſancta eccleſia non ſolum exilijs ſed etiam proſcriptione rerum, ꝛ dura cuſtodia per publicas poteſtates debeant coerceri.

Idem.

¶ Ab eccleſie vnitate diuiſi a ſecularibus poteſtatibus coerceantur.

Quali nos de glorie vr̄e ſtudijs iudicio gratu-

lemur:nõ ſolũ veſtrã,ſed multorum ac pene[a] oim credimus habere notitiã:et iccirco nunc de his que vobis preſentibus ibi fieri ſtupemus, fiducialiter apud gloriam veſtrã duximus cõquerendum. Tracius ſiquidem atq̃ Maximilianus nomina[b] tantũ epiſcopoꝝ habẽtes,⁊ eccleſiaſticã ibi vnitatem perturbare dicunt:⁊ omnes eccleſiaſticas res ſuis vſibus applicare,intantũ vt contra vnũ eorũ,id eſt Maximilianum vſq̃ ad nos per tam longum iter neceſſitate compellẽte quidam infatigabiliter veniẽtes,preces offerrẽt:ob quã cauſam Petrũ presbyterũ ſedis noſtre,ſed ⁊ Protectũ notarium ad eadem loca duxim⁹ deſtinandos:vt ea que canonicis ſtatutis a predictis pſeudo epiſcopis compererint cõmiſſa vel digna debeãt ibi vltione cõpeſcere,vel eoſdem ad nos vſq̃ perducere. Et ideo ſalutãtes paterno affectu gloriam veſtram,petimus vt prefatis qui a noſtra ſede directi ſunt in omnibus prebeatis auxiliũ: nec putetis alicuius eſſe peccati ſi huiuſmodi homines comprimuntur.hoc enim ⁊ diuine et humane leges ſtatuerunt, vt ab eccleſie vnitate diuiſi,et ei⁹ pacẽ iniquiſſime perturbãtes,a ſecularib⁹ etiã poteſtatibus cõprimantur. Nec quicq̃ maius eſt vnde deo ſacrificiũ poſſitis offerre,q̃ ſi id ordinetis,vt hi q̃ in ſuã ⁊ alioꝝ perniciem debacchãtur,competẽti debeant vigore compeſci.

Item Pelagius papa.

¶ Iniquitas prauorum quãuis bonis proficiat,tamen puniẽda eſt.

Relegentes literas excellentie veſtre,de iniuria quidem quã vobis iniquorum hominum preſumptio ingeſſit,valde doluimus. Sed quia ſcimus occulto dei iudicio animam veſtram,etſi per aliorum iniquitatem ⁊ ſuperbiam a contaminatione ſchiſmatis cuſtoditã:egim⁹ omnipotenti deo gratias:qui etiam de malis hominum actib⁹ bona[c] operari conſueuit.nec eñ ſine illi⁹ ꝓuidentia factũ eſſe credẽdũ eſt vt inſenſati ⁊ peruerſiſſimi homies vſq̃ ad hoc proſilirent,vt ſuam diuiſionẽ catholicam eſſe credẽtes eccleſiam,a ſua vos pollutione ꝓhiberent:ſic enim per miſericordiã dei etiã neſciẽtib⁹ illis hoc factũ eſt,vt a ſchiſmaticoꝝ cõmunione eruti,catholice quã diligitis,ſeruari vos contigiſſet eccleſie. Quanuis igit̃ veſtra per illoꝝ ſcel⁹ facta ſit vtilitas, nolite tamẽ impunitam preſumptionẽ iniquoꝝ hominum craſſari permittere.ſi eñ hoc qđ in veſtrã gloriã preſumpſerunt,non fuerit vindicta cõpreſſum:q̃ in minoribus non valeant puniri, ambigi vltra non debet. Exercete igitur in talibus debitam authoritatẽ: ⁊ ne eis amplius talia committendi ſpes creſcat,veſtris coerctionib⁹ reprimantur. Ad hoc ſiquidem dei nutu etiam ꝯtra vos talia preſumpſerunt vt talia vobis corrigentib⁹,ab eodẽ ſcelere alios poſſetis deo ꝓpitiãte munire. Quales autem ſunt qui eccleſiam fugiũt,Eufraſij vos ſcelera (que ampli⁹ deus occulta eſſe noluit) euidenter informant:qui in homicidio quidem nec hominis neceſſitudinẽ,nec fratris charitatem,nec ſacerdotij reuerentiam cogitauit,inceſtuoſo autẽ adulterio etiã ipſi⁹ vindicte abſtulit[d] modum:quia ſi adulterium[e] punias,non remanet in quo vindicetur inceſt⁹.ſi inceſtuoſo ingeras penam,inultum crimen adulterij remanebit. Ecce de quo collegio ſunt q̃ quantũ ad ſuperbiã ſuã iniuriã vobis inferre molliti ſunt:⁊ quantum ad prouidentiã dei impollutos vos eccleſie dei ſeruauerunt. Auferte tales ab iſta prouincia:

a ¶ Pene. No.q̃ dicit pene:⁊ tamen longe plures erãt qui neſcirẽt q̃ qui ſcirent:dum tamẽ ad modicã quantitatem deberet referri:vt.iij.q.vij.q̃ ſine.ff.de verb.ſig. hec adiectio.

b ¶ Nomia. Sic xv.q.vi.ſi q̃s preſbyter.Jo.

Relegentes. ¶ Cas⁹. Apđ Aquilegiam erant multi heretici:inter quos erat inuaſor eccleſie Aquilegienſis:qui quẽdã bonũ virũ potẽtem tanq̃ pollutũ a ſuo cõſortio repulerũt:quod per diuinã prouidẽtiam fuit factũ:inter q̃s hereticos Eufraſius quẽdã ſuũ cõſanguineum ſacerdotem interfecit, vt libere cum eius vxore poſſet adulterari.cuius prefati viri potentis iniuriam cum Pelagi⁹ percepiſſet,precepit eidem vt hãc preſumptionẽ hereticorũ non relinquat impunitã:q̃ ſi hoc acriter non vindicet,in minoribus talia exercere non verebunt̃.et mãdat ei ſimiliter vt prefatũ Eufraſium puniat:quod plene fieri poterit ſi actores ſcelerũ, et maxime Aquilegienſis eccl'ie inuaſor ad principẽ dirigant̃. Sequẽs ca.planũ eſt,⁊ per ſe patet.

Bonũ ꝓuenit ex malo

c ¶ Bona. Nota q̃ ex malo prouenit bonum:vt.xiij. diſti.nerui.in fine. ſicut de facto Judeorum qui crucifixerũt deum. Itẽ eſt hic arg.q̃ malum punitur,q̃uis exinde prouenerit bonum:vt ſi quis puerũ caſtrauerit licet eũ meliorẽ fecerit,tamen punitur.ff.ad legẽ aq̃l. ſi ſeruus ſeruũ.§. et ſi puerũ.ſimilr̃ licet quis rem fecerit ꝓhibitã:licz bene fecerit,tamen punit̃.ff.de re militari.l.ij.§.in bello. Argu.cõtra.ff.ad legem aquil.ſi ſeruus ſeruũ.§.ſi oliuam.

Accuſatur ne q̃s de diuerſis criminibus.

d ¶ Abſtulit. hoc ideo dicit,q̃ pena mortis punit̃,ſiue pro vno,ſiue ꝓ altero.al's autẽ idem delictum poteſt varijs penis puniri: vt.xvij.q.iiij.attendendum.⁊,xvj.q.j.ſtatuimus.† Hic cõſueuit diſtingui cum quis accuſat̃ de diuerſis criminibus:aut illa crimina deſcẽdunt ex eodẽ facto,aut ex diuerſis.et hec diſtinctio no.C.de accu.q̃ de crimine.ſi autẽ diuerſis actionibus velit quis agere,diſtinguitur:aut ille actiones ſunt ambe penales:aut ambe rei perſecutorie, aut vna penalis,et altera rei perſecutoria:vt not.ff.nau.cau.ſtabu.l.ij.

† Ad idẽ.xxj.q.v.ca.iij.in fi. et vide qđ not. Inno.đ hac materia ex̃ de collu.c.vi.⁊ đ pur.cano.c.cũ dilectus.

e ¶ Si adulteriũ. Hic videtur q̃ ſm canones et adulteriũ,⁊ inceſtus morte puniãtur.ſm leges hodie adulterium non punitur morte:vt.C.đ adulte.auten.ſed hodie Joannes.

vtimini oblata vobis a deo opprimendi perfidos occaſione: qđ tũc plenius fieri poterit: ſi authores ſcelerũ ad clemẽtiſſimum principem dirigantur: ⁊ maxime eccleſie Aquilegiẽſis inuaſor: qui ⁊ in ſchiſmate ⁊ in eo maledictus, nec honorẽ epĩ poterit retinere, nec meritũ.

Itẽ Nicolaus exercitui Frãcorum.

In certamine qđ cõtra infideles geriť quiſqs moriť, celeſte regnũ meretur.

Omniũ veſtrum noſſe volumus charitatem quoniam quiſquis (qđ non optantes dicim⁹) in hoc belli certamine [a] fideliter mortuus fuerit, regna illi celeſtia minime negabuntur.

Itẽ Urbanus ſecundus Godefredo Lucano epõ.

Non ſunt homicide qui aduerſus excõicatos zelo matris eccleſie armantur.

Excommunicatorum interfectorib⁹ (prout in ordine eccleſie Romane didiciſtis) ſm̃ intentionem [b] modum congrue ſatiſfactionis iniunge. nõ enim eos homicidas arbitramur quos aduerſus excõmunicatos zelo catholice matris eccleſie ardentes aliquos eorum trucidaſſe cõtigerit. ne tamẽ eiuſdem eccleſie matris diſciplina [c] deſerať: eo tenore ſm̃ quẽ dixim⁹, penitẽtiam eis indicito congruentẽ qua diuine ſimplicitatis oculos aduerſus ſe cõplacare valeant ſi forte quid duplicitatꝭ [d] pro humana fragilitate in eodem flagitio [e] incurrerint.

Item Auguſtinus ad Bonifacium.

Pax eccleſie meſtitiam cõſolatur perditorum.

Quis enim veſtrũ [f] velit aliquẽ inimicorũ ſuorũ non ſolum perire, verũetiam aliquid perdere? Sed ſi dom⁹ Dauid aliter non meruit habere pacẽ, niſi Abſalon filius eius in bello qđ gerebat contra patrem, fuiſſet extinctus quãuis magna cura mandauerat ſuis vt eum quantum poſſent viuum ſaluũqꝫ ſeruarent, vt eſſet cui penitenti paternus affectus ignoſceret: quid ei reſtitit niſi perditum flere, et ſui regni pace acquiſita ſuam meſtitiam conſolari? Si ergo viri ſancti et publice poteſtates bella gerentes non fuerunt tranſgreſſores illius mandati, Non occides: quãuis quoſqꝫ flagitioſos digne morte perimerent: ſi miles ſue poteſtati obediens non eſt reus homicidij ſi eius imperio quẽlibet flagitioſum interfecerit: ſi homicidas ⁊ venenarios punire nõ eſt effuſio ſanguinis, ſed legũ miniſteriũ: ſi pax eccleſie meſtitiam conſolatur perditorum: ſi illi qui zelo catholice matris eccleſie accenſi excommunicatos interficiunt, homicide nõ iudicantur: patet ꝙ malos nõ ſolũ flagellari, ſed etiam interfici licet. Sed queritur ſi contingat aliquos malos puniri ab his qui non habent legitimam poteſtatem: an ſint rei effuſi ſanguinis hi per quos puniuntur? De his ita ſcribit Ambroſius.

Aliqñ puniunť peccã p populos iuſſu diuino excitatos.

Remittuntur peccata p dei verbũ [g]: cuius leuites interpres et quidã executor eſt. Remittuntur per officium ſacerdotis, ſacrũqꝫ miniſterium. Puniũtur quoqꝫ peccata per homines, ſicut per iudices, q̃ poteſtate ad tempus vtunť. Puniunť peccata etiã per populos, ſicut legimus qꝛ ſepe ab alienigenis dei iuſſu excitatis propter diuine maieſtatis offenſam ſubact⁹ eſt populus Iudeorum.

---

a Omnium. ¶ Certamine. J. e. q. viij. oim̃.

Excõicatorũ. ¶ Caſus. Godefredus Lucan⁹ epĩs queſiuit ab Urbano quantã penitẽtiam debeat imponere eis q̃ quoſdam excõicatos interfecerũt: qui reſpondet dicẽs: non putamus eos eſſe homicidas qui zelo iuſtitie eos occiderunt: veruntamẽ quia potuerũt aliquid duplicitatis ꝓ humana fragilitate cõmittere ſm̃ eorum intẽtionem bonã vel malam iniũgas eis penitentiam competentem.

b Intentionẽ. ſcꝫ occidentiũ. Uel ſm̃ intentionẽ imponentis penã: vt xxvj. q. vij. tẽpora.

c Diſciplina. nota ad cautelam et ex abundanti aliquid fieri ne diſciplina matris eccleſie deſeratur: vt. l. diſt. pbr̃os. et. xxxiij. q. ij. in lectum. ⁊. xv. q. j. ſi quis inſaniens. que enim dubitationis cauſa ex abũdanti apponunť, ius cõmune nõ ledunt: vt. ff. de reg. iur. que dubitationis. ⁊. l. non ſolet. Itẽ eſt hic argu. ꝙ in dubijs in deteriorẽ partẽ interpretamur, † cõtra regulam illam extra de regu. iur. eſtote.

† Ut in hoc caſu. Aliũ caſum habes xxx. q. v. c. j. ſꝫ hoc ideo fit vt qđ certi⁹ et magꝭ ſit ne periculo aĩe ẽ teneať. Uñ tene certũ ⁊ dimitte incertũ. đ pe. di. ij. ad hoc eẽ de ſpõ. iuuenis al's ordinariũ ẽ ꝙ dubia i meliorẽ ptẽ interp̃temur. eẽ đ regu. iu. ca. j. de hoc no. eẽ de ſeruti. c. vnico. ⁊. lxviij. diſ. pbr̃. Archi,

d Duplicitatꝭ. id eſt mortalis peccati.

e Flagitio. Id eſt quod al's eſſet flagitium.

Quis enim. ¶ Cas⁹. Bonifacius dubitabat pugnare cõtra hereticos ꝓpter homicidium quod inde ſequebatur, ſed Auguſti. docet ꝙ nullus debet velle inimicũ ſuũ perire nec aliquid perdere. veruntamen ſi pax habere nõ poteſt aliter, contra eos pugnandũ eſt. Et hoc probat exẽplo Dauid: qui aliter pacem habere nõ potuit, niſi Abſalone filio ſuo pri⁹ interfecto.

f Quis enĩ veſtrum. Ex hoc cap. dicit quidã ꝙ qui percutit clericũ excommunicatũ, non incidit in canonẽ: ⁊ ꝙ non eſt priuandus aliquis ingreſſu eccleſie per eũ q̃ eſt extra eccleſiã: quod nõ admitto: et loquitur hic de tali excommunicato qui penitus incorrigibilis eſt, xj. q. j. petimus.

Si ergo. ¶ Caſus. Cõcludit Gratia. Ex ſupradictis ca. ꝙ mali non ſolum ſunt flagellandi, ſed etiam interfici poſſunt. Poſtea querit ſi hi qui non habent poteſtatem legitimam occidendi, aliquos interfecerit: an ſint rei effuſi ſanguinis iudicãdi. Cui queſtioni reſpõdet per ſequens ca.

Remittuntur. ¶ Caſus. Sicut peccata remittũtur per verbum dei, cui⁹ verbi diacon⁹ interpres eſt et executor: ſic peccata quãdoqꝫ puniunť per iudices q̃ poteſtatem habẽt puniẽdi, quãdoqꝫ per populos: ſicut populus Judeorũ ſepe punit⁹ eſt ab alienigenis ex precepto dei.

g Per dei verbum. i. per orationem vel per predicationẽ eccleſie. ſ. per predicationem

Hinc notandū eſt q̄ aliquando punit de⁹ peccata p̄ neſcientes, aliquādo per ſciētes. Per neſciētes peccata punit, ſicut per Sennacherib[a], ⁊ per Nabuchodonoſor[b] regē, ⁊ p̄ Antiochū, ⁊ p̄ principes[c] Romanoꝝ, ⁊ p̄ nōnullos reges gētiliū populū iſraeliticū delinquē tē aliquādo afflixit, aliquādo captiuauit. vn̄de ipſe dn̄s ait p̄ pphetā: Uirga furoꝝ mei Aſſur, ipſe autē nō cognouit. Aſſur[d] erat virga furoris dn̄i, q̄ per eū innumeras gentes diuina iuſtitia flagellare diſpoſuit. Ipſe vero non cognouit, q̄ in ſuperbiā elatus, victoriā quā aſſecut⁹ fuerat non diuine potētie, ſed ſuis virib⁹ attribuit. vnde cōtra eius ſuperbiā dn̄s loquitur, dicēs: Nunquid glorıabitur ſerra cōtra eū qui ſecat in ea? aut nunq̄d exaltabit ſecuris contra eum qui cedit in ea? Quib⁹ ſimilitudinibus ſatis perſpicue oſtēditur q̄ ſicut ſerra et ſecuris, nec ſecare, nec cedere ligna poſſūt, niſi ab alio regantur, ac ideo contra regentem ſe ſuperbire non debent: ſic illi per quos deus punit, abſq̄ nutu diuine diſpoſitionis nihil agere valent, ac ideo contra regentē ſe ſuperbire eis non licet. Tales in eo q̄ puniunt, deo ſeruire dicuntur: in eo autem q̄ ignorantes ſe eſſe miniſtros ire dei, impia vanitate ſuperbiunt, mercedē ſue ſeruitutis a deo non niſi tēporalem[e] inueniunt: penam vero ſue ſuperbie non effugiunt. Unde cum dominus diceret ad prophetam de Nabuchodonoſor: Quid dabo ei pro labore quo ſeruiuit mihi apud tyrum? ſtatim ſubiunxit: Da[f] (hoc eſt datam ſibi pronūcia) Egyptū ⁊ Ethiopiā. Cū autē in corde ſuo ſuperbiēs poſtea diceret: Nōne hec eſt Babylon, quā ego ꝯdidi i robore regni mei? ⁊c. ſtatim imutauit deus rationabilē mentē ei⁹, et induit eum ferina beſtialitate, vt ab hominibus fugiens cum beſtijs viueret. Per antiochū[g] quoq̄ cum idololatriam Judaice plebis dominus puniret: † ⁊ pacem quā ex lege dei abiecta: et ex ſacris nationum aſſumptis querebant, illis in perniciem verteret: q̄ dei diſpoſitionem ignorans, ſue facultati deuaſtationē illius plebis attribuit, imprecat̄ in eum propheta, dicēs: Effunde irā tuam in gentes que te non nouerunt, et in regna que nō inuocauerunt nomen tuum, ne forte dicant in gētibus: vbi eſt deus eoꝝ? Similiter cum per Romanos peccatū mortꝫ chriſti de⁹ punire decreuiſſet: vrbis excidium, ⁊ iudaice plebis miſerā captiuitatē ſuis virib⁹ aſcribere ceperūt: vnde cōtra eos ppheta imprecat̄, dicens: Leua man⁹ tuas in ſuperbias eoꝝ qui te oderūt: et qui multa maligna opati, monumēta ſue victorie poſuerunt[h] in medio atrio tuo. ¶ Per ſcientes peccata puniuntur, ſicut deus per filios Iſrael voluit peccata punire amorreoꝝ, ⁊ chananeoꝝ, ⁊ aliarū gētiū: quarum terrā iſraelitis poſſidendā dedit: qb⁹ etiā precepit vt nemi-

evangelij. ſic. xv. q. j. nec is. ⁊. §. e. non ſolum.

¶ Hinc notandū. ¶ Caſus. Iſte §. diuidit in duas partes. In prima parte oſtēdit Gra. q̄ de⁹ aliquando punit peccata hominū per neſciētes: ⁊ hoc pbat quatuor exēplis regū ⁊ principū. ſ. exemplo Sennacherib, ⁊ Nabuchodonoſor, antiochi, ⁊ pncipū Romanorū: q̄ licꝫ deo ſeruirēt in puniendo malos: tamē q̄ ſue fortitudini ⁊ ſ. ſuperbie imputabāt ignorantes ſe eſſe miniſtros dei: ideo ipſi puniti ſunt et deſtructi: ſicut patet per exēpla que aperte ponūtur in litera. In ſecunda parte oſtēdit q̄ de⁹ aliqñ punit peccata hoim per ſcientes: ⁊ hoc pbat exēplo Judeoꝝ, per quos puniuit de⁹ amorreos ⁊ chananeos: ⁊ alias gentes quas expulerunt de terra promiſſionis quā de⁹ promiſerat ſe daturū Abrahe ⁊ ſemini eius: ſed non anteq̄ pctā amorreorū conſummata fuiſſent: que tūc conſummata fuerunt, cū popul⁹ iſrael de Egypto eſt liberatus. Qui ergo diuino iuſſu et bona intentione ſicut ppl's iſrael puniūt delinquētes, nō peccat. q̄ vero praua intētione hoc faciunt: lꝫ occulte inſtinctu dei incitentur ad pſequendū malos: ſicut Sēnacherib et ceteri qui populū delinquentē ſunt pſecuti, nō ſunt imunes a delicto q̄ q̄ñq̄ incitant̄ ad puniēdū peccata eoꝝ q̄ ſunt futuri boni: vt tādē per ipſos bonos correctos ipſi poſtea puniantur: qđ pbat̄ exēplo Jabin regis chananeoꝝ, et exēplo Madianitarū.

Eſaie xxxvij.

iiij. re. xxv. a.

ij. Machab. v. a.

Eſaie x. b.

Eſaie x. d.

Scd̄a pars incipit ibi: per ſciētes peccata. Aſſur. i. Sēnacherib. nondum enī ꝯſummata ſunt peccata amorreoꝝ, id eſt nōdū peruenerūt ad cumulū peccatoꝝ ſuoꝝ: quia nondum fecerāt oīa peccata que facturi erāt ad hoc vt digni eſſent expulſione.

a ¶ Per Sēnacherib. regē Aſſyrioꝝ, qui maximā partem filioꝝ iſraelis captiuauit: q̄ cum veniſſet ad obſidendum Hieruſalem, ab angelo exterminatore nocte eſt fugat⁹: occiſis ab eodē angelo. clxxxv. milibus de exercitu ſuo.

Sēnacherib fuit rex aſſyriorum.

Ezec. xxix.

b ¶ Et per Nabuchodonoſor. Qui cepit Hieruſalē: et tribū iuda et tribū Bēiamin in Babylonicā captiuitatē duxit.

Dan. iiij. f.

c ¶ Et per principes. ſcꝫ Ueſpaſianū et Titū q. xlij. anno poſt paſſionē domini Hieruſalē deſtruxerunt.

d ¶ Aſſur. Sēnacherib.

e ¶ Nō niſi tēporalē. Ar. q̄ ſufficit aliquē bonū facere ad hoc vt remunerādus ſit, etſi illud mala intētione faciat. Nā ⁊ q̄ predādi aio gerit negocia alicuius, hꝫ actionē negociorū geſtoꝝ: vt. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. ſed ⁊ ſi quis negocia. Itē eſt h̄ argu. q̄ qui ignorās adimpleuit voluntatē alicuius, dicit̄ obtēperaſſe ſue volūtati. ar. contra. ff. de condi. ⁊ demon. l. ij. vbi dicitur: non enī videt̄ obtemperaſſe q̄ fatali caſu obtēperat. Sed illud obtinet cū ꝯditio apponit̄ que eſt in poteſtate alicuius: ſec⁹ ſi nō eſt in poteſtate, vt ibi dicit̄. Itē eſt hic arg. q̄ ex eodem facto cōſequit̄ quis premiū ⁊ penā: vt. xxij q. ij. ſi quelibet.

j. mac. j. e.

† Al'as punire decreuiſſet.

Pſal. lxxviij

Pſal. lxxiij.

Obtemperans caſu fatali, nō videtur obtēperare.

f ¶ Da. i. datam pronūcia. ſimilis expoſitio. ff. de teſta. heredes palā. §. ſi quid.

Joſue v. ⁊. vj.

Deut. vij.

g ¶ Per Antiochum. Qui tempore Machabeorum Hieruſalem cepit, et templum polluit.

h ¶ Poſuerunt. Quia vexilla et ſcuta et arma ſua po-

ni eoꝝ parcerē̄t,ſed oēs morti traderet. Quid ꝓpter peccata eorum illis contigiſſet,ex verbis dñi apparet:q̄ cum diceret ad Abrahā: Semini tuo dabo terrā hāc:veluti quereret,q̄re nō modo eam das mihi:'audiuit:nōdum enim ſunt peccata amorreoꝝ cōſummata q̄ tunc intelliguntur fuiſſe cōſummata,cū popul⁹ ille de Egyptiaca ſeruitute liberat⁹,terrā eorum(ſicut Abrahe promiſſum fuerat)in hereditatē accepit.

Cum ergo ſic diuino iuſſu ad puniendū peccata populi excitant,ſicut popul⁹ ille iudaicus eſt excitatus ad occupandam terrā ꝓmiſſionis,et ad delendas gentes peccatrices: ſine culpa noxius ſanguis effunditur:⁊ que ab eis male poſſidentur,in ius ⁊ dominiū rite trāſeunt bonoꝝ[a]. Cum vero occulto inſtinctu aliqui mouentur ad perſequendū malos,ſicut Sennacherib ⁊ ceteri q̄ populum delinquētem perſecuti ſunt:licz occulto inſtinctu operante illorum meritis incitentur ad perſequēdū,tamē quia praua intentione non peccata delinquētium punire,ſed illorum bona rapere,vel ſue ditioni ſubycere querunt:non ſunt immunes a crimine. De quibus etiam notandum eſt ꝙ aliquando excitantur ad puniendum peccata bonoꝝ:vt tandē per bonos correctos ipſi quoqȝ puniantur:ſicut in libro Iudicū legit̄ de Iabin rege Chananeoꝝ,⁊ de Madianitiſ,ꝙ ꝓpter idololatriam populi ſuſcitauit eos deus vt Iſrael affligerent,et terram eorum occuparēt. Cum autē populus dei ſub manib⁹ eorum diutius afflict⁹ peccatū ſuū recognoſceret,⁊ ꝑ penitētiā ſibi deū placaret:dei precepto et Barach comitatus Delboram prophetiſſam vxorē lapidoth, Iabin regem Chananeorum et zizaram ducem exercitus ſui contriuit:⁊ Gedeon zebee ⁊ Salmana reges Madianitarū,et Oreb ⁊ zeb duces eorum morti tradidit. Apparet ergo ꝙ aliquādo per legitimam poteſtatē gerētes aliquādo per populos diuino iuſſu excitatos, mali ꝓ peccatis ſuis nō ſolum flagellant̄,ſꝫ etiā rite perduntur. Nec eſt cōtrariū illud Auguſt.qđ ad Marcellianū ꝓ circūcellionib⁹ ſupplicans rogabat vt verberib⁹ eos coerceret, non morte perderet.quanuis enim ſupplicando ſpatium vite eis reſeruari popoſcit:nō tamen legum ſeueritatē qua tales morte plectunt̄,non obſeruandam docuit.

Queſtio.vi.

Quod autē[b] q̄ritur an mali ſint cogendi ad bonum,facile apparet.antiqu⁹ nāqȝ populus ille metu penarum ad obſeruationem legis cogebatur. In euangelio quoqȝ dñs ait diſcipulis ſuis: Nolite timere eos qui corp⁹ occidūt,animam autem non poſſunt occidere,ſed poti⁹ eum timete(id eſt ei in timore ſeruite)qui poteſt animā et corpus perdere in gehennam. Paulus quoqȝ cum eccleſiam dei perſequeretur,in itinere cecatus ad deum conuerti coact⁹ eſt:vnde ſe abortiuo ſimilē teſtat⁹ eſt,dicēs: Nouiſſime autē omniū tanq̄ȝ abortiuo viſus eſt ⁊ mihi. Mat. x.c. Actu. ix.a. i.cor. xv.b.

Hinc Aug. ſcribit ad Bonifacium.

Eccleſia malos debet cogere ad bonum,ſicut Chriſtus Paulum coegit.

Schiſmatici[c] dicūt:cui vim Chriſtus intulit:'quem coegit:' Ecce habēt apoſtolū Paulū,agnoſcāt in eo prius cogentē Chriſtum: poſtea docētē:prius ferientē,poſtea conſolantē. Mirū eſt autem quomodo ille qui pena corporis ad euangelium coactus intrauit,pl⁹ omnibus illis laborauit q̄ ſolo verbo vocati ſunt in euangelio:et quē maior timor compulit ad charitatē,ei⁹ perfecta charitas mittit foras timorē. Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios vt redirent,ſi perditi filij coegerunt alios vt perirent:' q̄ȝuis ⁊ illos quos nō coegerunt,ſed tantummodo ſeduxerunt[d] ſi per terribiles et ſalubres leges in ei⁹ gremium reuocētur,blandius pia ma-

---

fuerunt in templo in ſignū victorie.

a Bonorum.i. in ſignū eoꝝ q̄ ſunt futuri boni.

Geñ. xv.d. Quod autem. ¶ Caſ⁹. Hic intitulatur.vj.qō. qua q̄rit̄ vtrū mali ſunt cogendi ad bonum:'Et reſpōdet ꝙ ad illud bonum qđ nunq̄ȝ voluit,aliq̄s cogi non debet: vt.ſ.e.q.v. ad fidē.⁊.xx.q.iiij. preſens. ſed ad illud bonū quod ſemel voluit,ſi poſtea deſerat,eſt cogendus: vt.ſ.xlv. diſt.de iudeis. Et ꝓcedit hoc ordine Grat. Primo probat ꝙ mali ſunt ad bonū cogendi,vſqȝ ad.§.ex his.Deinde probat contrariū. tandē ſolutionē dat. Probat ergo Gra.in hoc ca. ꝙ mali ſint cogendi ad bonū exēplo populi Iſraelitici, ⁊ authoritate Chriſti ⁊ Pauli.

b Quod autē. hec.q.nihil hꝫ dubitatiōis: quia ad bonum non ſuſceptū nemo cogend⁹ eſt.ſ.q.ꝑxi.ad fidē.ſed ad bonū qđ ſuſcepit, cogēdus eſt: vt.xlv.diſti.de iudeis.magr̄ tñ aliter ſoluit.j.e.§.vlt. (Bonū facere vtrum quis cogatur.) Additio Dicas ꝙ illi q̄ fidē non receperūt,nō ſunt abſolute compellēdi: ſed ſunt q̄nqȝ excitādi exhortationibus.xlv.diſ.q̄ ſyncera.quādoqȝ premijs.ſ.e.q.iiij.ca. vlti. q̄liter hoc intelligit̄,habes extra de bap.maiores.noſtra enim fides non patitur ꝙ tales inuiti cōpellāt̄ tur: vt predictis iurib⁹.⁊ extra de iude.ſicut.Io. (Iudi. iiij.a.)

Schiſmatici dicunt.¶ Caſ⁹. Heretici ⁊ ſchiſmatici poſſunt violenter ad bonum compelli.Et hoc ꝓbat quinqȝ modis: qui legendo literā clarius oſtenduntur. Prim⁹ modus incipit ibi: ecce habēt. Secund⁹ ibi:cur ergo.Tertius ibi:an non hoc pertinet. Quart⁹ ibi: etiam hinc non abſurde. Quint⁹ ibi: vnde et ipſe domin⁹. (Iudi. viij.a.)

c Schiſmatici. Supra.e.q.iiij.q̄s nos.

d Seduxerūt. Mitius hic agitur cum circūuento q̄ȝ cum coacto:cum tamen al'as ſubuenitur coacto in voto vt extra quod metus cauſa,perlatū ſed nō ſubuenitur (Coacto ſubuenitur.)